BIBLIOTECA MUNICIPALĂ „M. SADOVEANU" Inventar Nr. 23212

REVISTĂ FONDATĂ LA 1880 DE Alexandru Macedonski

Literatorul

Anul IV
Nr. 1
(121)
1-7 ian. 1994

Redactor şef MARIN SORESCU

MUNTELE BYBLOS ?

E pe cale să se stingă încă o tradiţie: vechiul obicei al trecerii în revistă a literaturii de peste an. Cine şi-ar propune să evalueze anul literar 1993 ar rămâne, la scurt timp după imboldul iniţial, descumpănit. N-ar şti de unde să înceapă şi nici cum să termine, asupra celor douăsprezece luni care formează un an de literatură planând o mulţime de antinomii ce polarizează în jurul stării de haos şi a senzaţiei de glaciaţiune. Trăsătura lor de unire poartă de bună seamă conotaţia socială a noţiunii care ne dă atâta bătaie de cap, *tranziţia*.

A continuat să funcţioneze în 1993 marea producţie de carte. Din cornul abundenţei editoriale au ieşit pe piaţă câteva mii de titluri noi. Cine le-ar putea cunoaşte pe toate, mai ales că nici veleitarii nu-şi mai trimit, cum se întâmpla odinioară, cărţile la redacţii. Ce pot spune premiile literare, decernate după criterii extrem de variate dacă nu bizare (de la cele regionale la cele politice), unui spirit atent la relieful valoric dintr-o literatură? Câţi bani i-ar fi necesari criticului să cumpere aceste „obiecte" de primă necesitate pentru existenţa lui, vândute la preţ de fondul plastic deşi nu sunt obiecte de lux? Ofensiva literaturii străine nu s-a oprit, mai ales în ce priveşte cartea de prost gust. Numele autorului sau valoarea unei cărţi bune trebuie să facă faţă concurenţei după criterii comerciale (literatura reprezintă marea „victorie" a privatizării la români). Coperţi purtând viziunea estetică a reclamei pe produs sunt încărcate cu opulenţa literei aurite sau prezintă în faţă virtualului cititor imagini elocvente, descurajante în fond, pentru conţinutul lor „dezbrăcat" de literatură. Cărţile autorului român arată, în vecinătatea produsului comercial care se vinde ca pâinea caldă sub titlul de... carte, precum rudele sărace şi e curios cât de departe poate merge asemănarea dintre „genul" cărţilor de succes de azi şi „tipul" oamenilor de succes din zilele noastre. În acest veritabil munte de cărţi al ofertei editoriale cititorul e derutat şi abdică de la principiile artei şi ale valorii pentru că nu se ştie cine, într-o astfel de situaţie, şi-ar lua obligaţia unei magistraturi literare.

Literatura autohtonă pare a se retrage într-o melancolică şi visătoare cochilie de melc. Revistele literare s-au împuţinat simţitor. Scriitorii români - ne referim la cei importanţi - scriu tot mai puţin, iar de publicat nu publică aproape deloc. Literatura originală e floarea rară a anului trecut. Cei mai importanţi critici îşi reeditează cărţile. Cei mai notorii poeţi, prozatori, dramaturgi, aşijderea. E un fel de a conserva valoarea şi un semn că în vremurile de tranziţie nu e nici timp, nici chef pentru creaţie.

Numai generaţia tânără nu poate aştepta şi, probabil, bine face. Ea s-a revendicat în 1993 prin câteva remarcabile atestări încercând a-şi face proprietate literară din prea grotescul şi întunecatul deceniu nouă. Dar, în toate aceste cazuri, trebuie semnalată introducerea frauduloasă a unor autori şi supradimensionarea altora.

Mult mai autentic exprimat a fost racordul cu marii scriitori români din diaspora, anul trecut, spre deosebire de ceilalţi, nemaifăcându-se simţită atmosfera irespirabilă cauzată de inflaţia editorială venită din partea unuia dintre cercurile pariziene ale literaturii române.

Despre Basarabia, nimic nou. Acolo se scrie şi se trăieşte numai tragic.

Un linţoliu de tristeţe se aşterne peste nefericitul an literar '93. Cultura română a pierdut definitiv zece nume de primă importanţă. Iată de ce anul literar de care ne-am despărţit va fi înscris în istoria literară mai degrabă în ferpare decât în izbânzi.

Fi-va 1994 un an (literar) mai fast?

Lucian CHIŞU

FIINŢA PAPIVORĂ de Eugen Simion
PARTIDA DE POCHER, proză de Fănuş Neagu
VERSURI de Marin Sorescu, Bazil Gruia, Anghel Dumbrăveanu, Paul Alexandru Georgescu
ISTORIA LITERATURII ROMÂNE DE AZI PE MÂINE de Marian Popa
O DIMENSIUNE A MENTALITĂŢII NOBILIARE ROMÂNEŞTI: „ÎN-SCENAREA" de Răzvan Theodorescu
Mai semnează: Gheorghe Tomozei, Dumitru Micu, Anca Balaci, Ion Cocora, Nicu Ciobanu, Valentin Taşcu

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

CALENDAR

Zodia Luceafărului

CHIŞINĂU. Între 15 şi 22 ianuarie se va inaugura noua sală a Teatrului „Mihai Eminescu" din Chişinău. Cu acest prilej se va vernisa expoziţia „Teatrele Naţionale din România", cuprinzând costume, afişe, mobilier, programe de sală. Vor avea loc spectacole de gală cu piesele „Visul unei nopţi de vară" (Teatrul „L.S.Bulandra" din Bucureşti - regia Liviu Ciulei), „Pescăruşul" (Teatrul Mic din Bucureşti - regia Cătălina Buzoianu), „Avram Iancu" (Teatrul Naţional din Cluj - regia Horea Popescu) şi altele.

ALBA. Colocviile „Aron Cotruş", ediţia a V-a - 8-9 ianuarie, Casa de cultură din Alba Iulia.

BUCUREŞTI. Premiera spectacolului „Suita de crime şi blesteme" - scenariul (după Euripide) şi regia de Alexandru Dabija - 10 ianuarie, sala „Toma Caragiu" a Teatrului „L.S.Bulandra" ● „George Călinescu, exeget al operei lui Eminescu", dialog cu cercetători ştiinţifici - 12 ianuarie, Biblioteca „Mihail Sadoveanu".

CARAŞ-SEVERIN. Concursul naţional de poezie „Mihai Eminescu, poetul nepereche" - 15 ianuarie, Casa de cultură din Oraviţa.

CLUJ. Expoziţia de carte „Mihai Eminescu" - 10 ianuarie, Biblioteca judeţeană din Cluj-Napoca.

GORJ. Centenarul „Ecaterina Teodoroiu", expoziţii de carte, expoziţii foto-documentare, simpozioane, proiecţii de filme documentare şi de ficţiune - 10-12 ianuarie, Muzeul judeţean din Târgu Jiu şi alte instituţii de cultură din judeţ.

IAŞI. Zilele „Mihai Eminescu". Expoziţie, colocviu, medalion literar - 14 ianuarie, Muzeul „Mihai Eminescu", Parcul Copou. ● Expoziţia de carte „Eminescu, poet naţional şi universal" - 15 ianuarie, Biblioteca „Gheorghe Asachi".

MARAMUREŞ. Concursul literar „Eminescu şi Basarabia" - ediţia a VII-a - 15 ianuarie, Biblioteca municipală din Sighetu Marmaţiei.

TULCEA. Lansarea revistei de cultură „Analele Tulcei", anul I, nr.1 - 10 ianuarie, Inspectoratul judeţean pentru cultură. ● „Eminesciana", expoziţie şi recital - 11 ianuarie, Biblioteca judeţeană.

BIBLIOGRAFIE

Constantin Negruzzi - *Alexandru Lăpuşneanu* (Scrieri alese). Ediţie îngrijită de Liviu Leonte, Editura „Minerva", Bucureşti, 1993. col. „Cartea elevului", 152 p., 750 lei

Mihai Golu - *Dinamica personalităţii*, Editura „Geneze", Bucureşti, 1992, 240., 890 lei.

Radu Gyr - *Stigmate. Poezii*. Vol. II. Volum îngrijit de Simona Popa, fiica poetului, Editura Marineasa, Timişoara, 1993, 272 p., 2200 lei.

Dumitru Ţepeneag - *Un român la Paris* (Pagini de jurnal 1970-1972), Editura „Dacia", 1993, 184 p., 850 lei

Mircea Zaciu - *Jurnal* (1979-1989), Vol. I, 393 p., Editura „Dacia", 950 lei.

Eugen Barbu - *Ianus*. Roman. Editura Gramar-Bucureşti, 1993, 432 p., 2750 lei.

Andrei Grigor - *Cazarma cu ficţiuni* (proză scurtă). Editura „Eminescu", Bucureşti 1993, 160 p., 780 lei.

TUR DE ORIZONT

Cărţi româneşti la Sofia

Colaborarea culturală tradiţională dintre România şi Bulgaria a fost onorată, recent, de către Ministerul Culturii, care a participat la Târgul Internaţional de Carte de la Sofia cu o selecţie de titluri reprezentative din producţia editorială a ultimilor cinci ani. Acest târg are o importanţă deosebită pentru spaţiul spiritual balcanic, dar şi pentru schimbul de valori cu centrul şi vestul continentului european, cu alte zone ale lumii. Manifestarea, din punct de vedere organizatoric, a fost un real succes, Palatul Naţional al Culturii din Sofia oferind ambientul modern şi confortabil pentru toate segmentele unui autentic eveniment cultural polivalent. Standul român a fost competitiv, concurând cu cele mai renumite edituri şi organisme europene ale cărţii, demonstrând creşterea calitativă a graficii şi designului de carte, aprecierile pozitive venind din partea celor mai competente personalităţi prezente la Sofia. „Patronii" târgului au adresat felicitări delegaţiei noastre, exprimându-şi bucuria şi satisfacţia că între titlurile expuse, se aflau volumul „Fascismul" de Jelio Jelev - preşedintele Bulgariei, tradus în limba română, precum şi alte cărţi ale unor importanţi scriitori bulgari. Vizitatorii standului român, în special profesioniştii cărţii, au manifestat interes deosebit pentru proiectele de viitor ale activităţii editoriale din ţara noastră, în aceast sens discuţiile purtate şi informaţiile oferite transformându-se într-un capital virtual, benefic ambelor părţi, în perspectiva unor contractări promise. Un ajutor preţios, solicitat până la epuizarea stocurilor, au fost exemplarele ultimelor două numere ale revistei „Universul cărţii", cataloagele, afişele, pliantele şi celelalte reclame ale diferitelor edituri, ceea ce ne obligă să reţinem nevoia acută de informare specifică, drept pentru care la viitoarele târguri internaţionale la care vom participa sau pe care le vom organiza, va trebui să tipărim foarte mult şi diversificat material publicitar, cu noutăţile editoriale la zi.

Au fost realizate multiple contacte cu firme, editori şi personalităţi din lumea cărţii, pe baza cărora vor fi definitivate colaborări fructuoase cu mai mulţi editori din Bulgaria, Macedonia şi Albania, Slovacia, Turcia şi Rusia, dar şi cu editori din Franţa, Anglia, Germania, Italia, SUA, Columbia etc. Asemenea contracte vor reveni editurilor evidenţiate la târgul sofiot, ca: Albatros, Meridiane, Eminescu, Arta Grafică, Ion Creangă, Libra, Nemira, Militară, Turism, în mod deosebit Humanitas, Fundaţia Culturală Română şi Cartea Românească. Managerul şi impresarul german de carte, cunoscut nouă în alte ocazii, Otto Sagner din München, a realizat o testare de titluri care pot face eventual succes de vandabilitate în Germania, urmând să contacteze în timp util „Arcadia". Tuturor editurilor participante le-au fost adresate invitaţii verbale (urmând a le fi trimise şi invitaţiile tipărite) la ediţia a II-a a Târgului Internaţional de Carte de la Bucureşti, care va avea loc în iunie 1994. Dintre celelalte manifestări adiacente Târgului de la Sofia, la care am luat parte, vom aminti acţiunea deosebită organizată de Ambasada României din capitala Bulgariei, la care am fost invitaţi şi unde ne-am adus contribuţia: sărbătorirea Marii Uniri din 1918, îm prezenţa vlahilor şi aromânilor din Nordul Bulgariei, manifestarea respectivă ocazionând o veritabilă şi emoţionantă sărbătoare a spiritualităţii româneşti, a culturii şi limbii române, nu în ultimul rând, a religiei ortodoxe. Important este că există bunăvoinţă şi dorinţă de a colabora în producţia şi difuzarea cărţii, totul este să se acţioneze practic, fiindcă toate intenţiile rezonabile mor în afara perimetrului pragmatic.

Vlad Andrei ORHEIANU

Cine râde...

Nu cu multe zile în urmă, imediat după numirea scriitorului Fănuş Neagu director al Teatrului Naţional, dl. „intelectual" Radu Boroianu a apărut pe canalul de televiziune SOTI, în semn de protest, îndemnându-şi „colegii" să se posteze a doua zi pe treptele clădirii Naţionalului şi să râdă. Nu am avut curiozitatea să vedem cine s-a postat. Noi nu am vrut să riscăm. Fiindcă se ştie prea bine că s-a murit de râs, nu glumă, atunci când „marele intelectual şi regizor" Radu Boroianu, floare a culturii româneşti, a fost numit secretar de stat la Ministerul Culturii. Alea da, nimic de zis, vremuri glorioase, cu omul potrivit la locul potrivit. Oricum, dl. Boroianu nu încetează să se agite, nu ştim însă cine îl mai bagă în seamă, fiindcă nimeni nu e nebun să moară şi a doua oară de râs!

DIAC TOMNATIC ŞI ALUMN

TV

Scaunul catodic

Teoria relativităţii ne învaţă cum că locul pe care îl ocupă un corp în spaţiu nu se poate preciza decât în legătură cu un alt corp. Mania noastră e să ne raportăm în permanenţă la „Ooropa" - ce nu are nimic mai bun de făcut decât să stea cu ochii holbaţi la noi. Dar, fără să vrem, îi dăm dreptate - fuguţa-fuguţa, fulgerică - lui Jirinovski. Cel puţin aşa s-a putut deduce din happening-ul de revelion cu talismanele „robingo", unde „ro" e un fel de marcă înregistrată.

Fetişism în vrac şi în frac, cu papion de chelneri. Într-un univers căruia ne place să-i lipim eticheta „complex", univers aflat într-un permanent jogging, nevoia de simplificare e imensă, drept pentru care evoluăm la paralela dintre imagine şi totem. Deşi vremea noastră are gura plină de vorbe ca „imaginaţie" şi „creaţie", ea nu foloseşte decât produse standardizate.

Ce imagine prezentăm lumii? *Esdeefi* (de la SDF, fără domiciliu fix, termen „branşat" înlocuitor pentru mai vechiul „clochard") tuciurii şi ştirbi, ridicând două degete în semn de victorie. Victoria racolajului sentimental şi forţat asupra autenticului.

De-o pildă „gala fotbalului românesc" unde „tricolorii fotbalului" (apud savantlâcurile lui I. Stoica) au fost răsplătiţi în mod simbolic. Deasupra o minge de cârpă, rămasă de pe vremea războiului rece, soliste uitate la garderobă, prin cluburi de mâna a cincea, N. Furdui-Iancu plin de insigne „populare", ca un coş de fabrică emanând trifoi. Apoi un sobor de colinde. Iar peste toate, traducerile lăutăreşti („Bulgari " e de fapt „Bulgaro", ca şi „Ungaro", n.n., indicele Dow Jones nu e în toată lumea, ci doar pe Wall Street, la Paris e CAC 40 - pardon de expresie! - , la Roma e BCI, la Frankfurt e DAX etc., „beauf" nu înseamnă numai cumnat, ci şi - sau mai ales! - prostănac, obtuz, „ducon", „dupon-la-joie", francezul mediu caricatural, popularizat de desenatorul Cabu, opus „branşatului", blazatului şi (burghezului, în baie nu se folosesc bureţi de bucătărie, după cum am văzut în dezghiocata ecranizare a „Accidentului" lui Sebastian).

După cel mai prost revelion al tuturor timpurilor, am revăzut şi flenduritele cuplete de pe programul celălalt. Arşinel, Stela Popescu, Nae, Jean Ctin şi Al. Treilulescu au îmbătrânit urât. Rău cu „Divertis", rău fără de el! O fi dispărut umorul fiindcă avem damblaua de a ne lua în serios?

Cristina Ţopescu a început să vorbească puţin şi să arate oarecum mai decent (ar fi bine să nu mai apeleze la toate croitoresele astea de mahala!), dl Tatulici promite să schimbe emisiunea sa sindicalistă (deşi luni nu s-a observat nici un fel de îmbunătăţire), redactorii de la „actualităţi" au mai plecat şi pe teren, nu au reluat imagini de pe CNN, SOTI rămâne la mediocritatea fumigenei netelegenice Neacşu, iar „Antena 1" pare să cableze atenţia pentru filme şi ştiri scurte.

În încheiere, tre' să-mi retrag cuvintele: am crezut că sub M. Almăşan şi sub „nu mă-nnebuni, nea Nicu?" nu mai poate exista nimic, nici măcar epiglossa la „Ariel". Ei bine, nu! A apărut o scrânteală animalică la un deodorant, „Celsius", aproape para... normală, precum şi un fel de lipitoare lascivă la un altul. Mai bine aţi face, fraţilor, dacă nu aţi întrerupe apa şi curentul electric, peste zi!

Nicolae ILIESCU

P.S. Mai tare decât „Bubico" e să-l joci pe „Bismarck" al Papadopolinii! Sinistră farsă deformată!

Literatorul

Săptămânal de literatură şi artă editat de MINISTERUL CULTURII

Anul IV, nr.1 (121) 1994

Comitetul director:
VALERIU CRISTEA
FĂNUŞ NEAGU
EUGEN SIMION
MARIN SORESCU
GHEORGHE TOMOZEI

Redacţia:
Lucian Chişu
Ion Cocora
Nicolae Iliescu
-redactori şefi adjuncţi
Radu Băieşu
Nicolae Diaconu
Andrei Grigor
Valerian Sava
- redactori
Mihai D. Popescu
- machetare şi secretariat
Vasile Blendea
- fotografie

Adresa redacţiei:
Bucureşti, Piaţa Presei Libere nr. 1,
cod 71341,
tel. 617.10.23; 617.60.10, int. 2243, 2248,
căsuţa poştală 33-20.

Administraţia:
Direcţia Pentru Presă, Publicitate şi Tipărituri, Piaţa Presei Libere nr. 1, sector 1, Bucureşti

Anunţăm cititorii noştri că abonamentele la revista "LITERATORUL" se fac la oficiile poştale, factorii poştali şi difuzorii voluntari din întreprinderi şi instituţii

Cititorii din străinătate se pot abona prin RODIPET S.A. – PO BOX 33-57; telex: 11995 sau 11034; telefax: (40)-0-185673 Bucureşti – Piaţa Presei Libere nr. 1, România

Publicaţia este înscrisă în Catalogul de presă Rodipet la poziţia 2046.
ISSN 1120-5583

Tehnoredactare computerizată: Eugen Maţotă

JORDAN

Tiparul executat la PROGRESUL ROMÂNESC SA Bucureşti

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

CRONICA LITERARĂ

Eugen SIMION

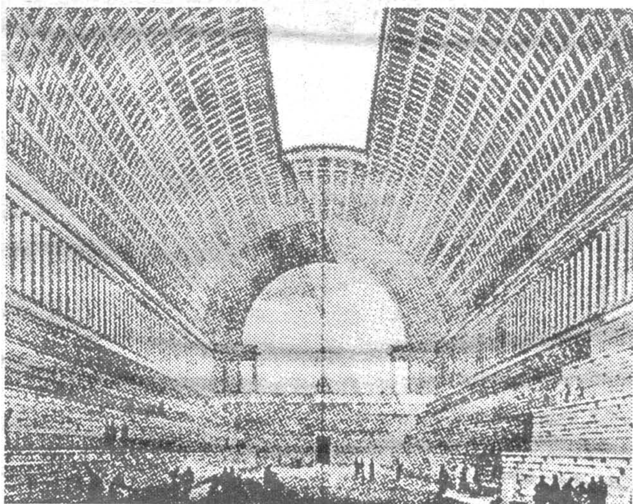
Ființa papivoră (II)

Am scris prin anii '80 un mic eseu cu acest titlu (reluat în *Moartea lui Mercuțio*) și, dacă revin azi la el, este pentru simplul fapt că este început de an și, potrivit unei tradiții introduse de un eseist spaniol, ar trebui să ard manuscrisul articolului de azi. Asta ca să împac pe capriciosul zeu de sus care ne inspiră și să împac și pe învățații mitografi care spun că sacrificiul vine de departe, din timpuri imemoriale, și are o valoare ritualică. N-o să am, cred, puterea acestui sacrificiu, dar o să încerc să notez ceva în marginea lui. Nu de altceva, dar ideea de a comenta un roman eseistic sau un poem politic (ambele se uită la mine de pe măsuța din fată cu priviri îmbufnate) îmi dă, azi, frisoane. Ființa mea papivoră șomează, spiritul meu critic este recalcitrant. Parcă-l aud bombănind: o luăm de la capăt, din nou romane lungi și stufoase, tot proză apocaliptică și politizată și tot, așa, în grabă, cu sufletul la gură? Zi de zi și săptămână de săptămână?...

N-am ce să-i spun, revolta lui este dreaptă, ființa mea papivoră este completamente sastisită de cărți. Am deschis, ieri, un volum de eseuri în care era vorba de plăcere și de bunul gust, dar trebuie să spun că n-am simțit nici o plăcere la lectură, iar gustul eseistului mi s-a părut foarte îndoielnic. L-am lăsat moale și plictisit deoparte și, ca să-mi dau curaj, m-am gândit la tema sacrificiului și la dorințele pe care să mi le pun în gând, acum, la începutul anului. În eseul din anii '80 mă rugam de zeul de sus să mă ferească, de pildă, de ispita de a fi cinic (boala cea mai gravă a spiritului critic), să mă apere de invidie și ură, păcate grele și mizerabile în critica literară; mă rugam, de asemenea, ca spiritul meu să fie ocolit de demonii confuziei, hulei, intoleranței, țâfnei dâmbovițene și, în genere, ai țâfnei de orice fel, speram ca ființa mea să nu cedeze fățărniciei, înfumurării prostești și altor boli mărunte, provinciale, cum ar fi mulțumirea de sine și aroganța...

Nu știu dacă zeul lui Femios, strămoșul nostru mitic, m-a ferit de toate aceste rele, dar pot să spun că eu am încercat să mă apăr singur de ele... Încă o dată, nu știu cu ce rezultate.

Dar, azi, ce-aș putea cere celui care protejează scrisul și, mai ales, scrisul (scriitura) criticului literar, în eventualitatea că acest gen literar venit la urma celorlalte are și el un zeu al lui?! În afară de relele pomenite mai sus, care sunt eterne și țin prea puțin seama de circumstanțe, aș vrea ca în anul 1994 – cel care semnează această rubrică – Dumnezeu să mă ocrotească, înainte de orice, de ură și intoleranță. Sunt păcatele cele mai mari în lumea de azi și, când pătrund în literatură, desfigurează totul și strâmbă judecățile criticului literar. Cioran zicea, în 1936, că nu trebuie să se amestece în politică decât acela care știe și poate să urască, pentru că ura este motorul capital în voința politică. Întorcându-i fraza, aș zice că cine nu-și poate stăpâni urile, resentimentele, invidia, ranchiuna să stea departe de critica literară. Să se amestece în treburile ei și să umble drept prin această disciplină nu cei care sunt funciarmente buni (altă slăbiciune!), ci aceia care știu să se stăpânească și să se resemneze, în cele din urmă, în fața adevărului; să mă ferească Dumnezeul meu ortodox și de intoleranță, sora geamănă a urii; intoleranța față de omul care gândește altfel decât mine, intoleranța față de scrierile lui și, în genere, să piară de la mine, dacă există, orice bate spre neînduplecare, iritare perpetuă, fanatism; să am puterea de a iubi și forța de a mă emoționa în fața operei; să nu-mi slăbească, Dumnezeu voința de a fi drept față de orice scriere și de orice act intelectual– indiferent de unde și de la cine ar veni el – și, când voi fi mai mânios și mai pornit împotriva celui care mă nedreptățește cu ura lui, să nu uit că misia mea pe lume este să izbăvesc, printr-o critică dreaptă, opera de omul care a scris-o...

BOULLÉE, Proiect pentru extinderea Bibliotecii Naționale din Paris, 1780

– și încă mă rog ca Nietzsche să nu aibă dreptate și mila să nu dispară din lumea noastră; mila și îngăduința, răbdarea și bucuria omului de a comunica fără frică și fără suspiciune; să am puterea de a nu-mi abate privirea de la rău, dar nici de a căuta și cultiva răul; să nu mă incomodeze vecinul meu și să nu mă scoată din minți toți acei oameni de nimic care atacă într-un chip nedemn intelectual valorile spirituale în care eu cred și care, după credința mea, țin ființa acestei nații.

– și după aceste dorințe creștinești, aș mai vrea să am, în continuare, plăcerea de a citi cărțile confraților mei și să nu mă părăsească niciodată iubirea față de literatura română. Chiar dacă mulți dintre cei ce o fac azi se poartă lamentabil în viața de toate zilele, mă injuriază prin gazete, îmi caută mereu nod în papură, mă suspectează de complicități și alianțe diabolice; nu pot să fiu atât de bun creștin încât să-i iert, dar n-aș vrea ca furia și disperarea să-mi cotropească sufletul și să-mi întunece spiritul.

– în fine, mă rog de cine mă ascultă să-mi lase intacte curiozitatea, disponibilitatea pentru lecturi, să mă vindece de sastisirea care vine și revine în chip imprevizibil, să nu cad pradă deznădejdii și să n-ajung să-i blestem pe dușmanii mei, mulți și nesăbuiți, să fie loviți de buba rea, de neputință și de alte boli moderne și postmoderne.

– dar, mai ales, mi-aș dori ca în 1994, să se întoarcă în mine bucuria de a scrie și de a aștepta, cu emoție, cartea geniului necunoscut.

P.S. Am primit zilele acestea o scrisoare de la dl. Cristian Popișteanu, cunoscut istoric. Domnia sa îmi reproșează, într-o formă colegială, faptul că în cronica mea din *Literatorul* privitoare la Jurnalul lui Radu R. Rosetti (publicat la Editura Adevărul în 1993) n-am citat pe cei care au îngrijit acest interesant document. Îmi cer scuze pentru acest incident. Căci n-a fost la mijloc o neglijență sau o rea-voință din partea mea, ci pur și simplu o eroare tipografică. Cei care au cules la calculator articolul meu au uitat să înregistreze obișnuita notă din subsolul paginii, acolo unde, de regulă, citez pe îngrijitorii ediției, pe autorul prefeței etc. Fac, în consecință, cuvenita precizare: ediția *Pagini de jurnal* de Radu R. Rosetti este îngrijită de Cristian Popișteanu, Marian Ștefan și Ioana Ursu. Cuvântul introductiv, cu multe date importante privitoare la biografia și opera diaristului, este semnat de aceiași autori. Cartea cuprinde și *Un remember* semnat de fiica lui Radu R. Rosetti, E. H. Varlam. Ea aduce unele precizări utile referitoare la familia istoricului. ■

Morile timpului

Dacă intri îți asumi riscul mi-a spus Dar eu
înțelegător ca un înger
însă mai mândru decât fusesem sortit
continuam să mă apropii de poarta infernului

Ce cauți tu în tărâmul hulit de tot ce înseamnă
ființă umană? s-a răstit la mine fără cruțare
cel ce nu se vedea Îi auzeam răsuflarea
întărâtată de o furie oarbă N-am acceptat
întrebarea iar el a tăcut Eram mai singur
decât exprimă însăși noțiunea
în puritatea ei ucigătoare Mai singur
decât mă ursiseră cei câțiva leșinați de mărirea
ce-i depășea

Liber liniștit însetat de o vorbă curată eram
Un trecător oricât de abstras în vreun gând
mi-ar fi priit mai mult decât o clipă de soare
în privirile mării

Acum unde-or fi cei ce-și împărțiseră anii
și pâinea amară cu mine? Ce-i grăbiți
să-și macine ambițiile la morile timpului?
Să fi ajuns careva dintre ei
paznicul porților ce nu mă primeau
în nemărginirea întunericului?

Deșertăciunea deșertăciunilor.

Luați și mâncați îi îndeamnă cel fără chip:
a voastră este împărăția deșertului –
sunteți mai întinați decât ați crezut

Ei nu înțeleg eu nu îi aud

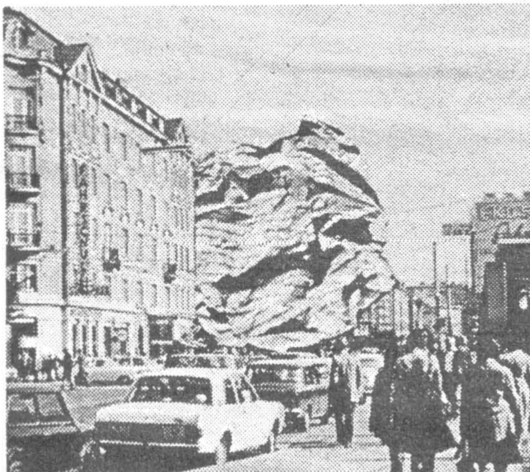
Anghel DUMBRĂVEANU

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

 Literatorul nr. 1/1994

Subdestinul şi umbra

Grigore Zanc
CONUL DE UMBRĂ, ediţia a II-a revăzută şi adăugită
Ed. Sincron
Cluj-Napoca, 1992

Reeditarea romanului de debut al lui Grigore Zanc cred că nu face decât să sublinieze, o dată în plus, acuitatea unei discuţii pe tema *prozei provinciei* în literatura noastră postbelică. Citind această carte, frapează aspectul ei de *inventar* al topoi-lor romanului (politic) provincial. Enumerarea lor este, sper, edificatoare şi va întări convingerea că putem porni discuţia amintită de la aproape oricare carte încadrată în categoria provinciei. Toate aceste romane au ca erou un ins provenind din mediul rural, „născut sub zodia unor vremi tulburi", mai precis în anii războiului. El are o mamă care crede cu tărie că „el trebuie să înveţe, să ajungă ceva; cu puţină carte omul se descurcă mai uşor". Cu toată opoziţia tatălui, speriat de spectrul sărăciei ce se ascundea în spatele silnicelor transformări ale societăţii româneşti după '44 („Nu trebuie să-l dăm la şcoală, femeie, ăştilalţi sunt mici, el ne mai putea ajuta la una-alta"), eroul face parte din „prima serie" de copii de ţărani care pleacă spre şcolile oraşului. Pentru a-l întreţine, tatăl îşi asumă o viaţă de navetist, ziua lucrând la fabrica de ciment a oraşului, seara revenind la gospodăria lui ţărănească. După absolvirea liceului, eroul (în cazul nostru "tovarăşul Micu") lucrează un timp – foarte interesant este că mai toţi aceşti eroi suplinesc învăţătoarea din satul natal – , apoi se înscrie la facultate, ajungând „intelectualul de tip nou", prea tânăr ca să fi făcut revoluţia dar „necesar pentru desăvârşirea ei", un tip auster („pentru micile cozerii sentimentale nu aveam deprinderi") dar altruist („intervenise un sentiment de fraternitate cu oamenii aceia legaţi de pământ, ai vrut să le oferi câte puţin din sufletul tău"), înhămându-se la carul unor prefaceri pe care nu le înţelegea prea bine, în cazul nostru colectivizarea. Ca toţi aceşti „eroi", „tovarăşul" Micu face greşeala de a se dovedi un liber-cugetător, apare parcă, din cer, *sancţiunea* (puşcăria, în cazul lui Micu, nici foarte lungă şi nici foarte dureroasă fizic), apoi *reabilitarea* şi reîntoarcerea la vechile unelte intelectuale.

Este acesta un destin? Da, în măsura în care orice om se naşte, trăieşte şi moare. Mi se pare, însă extrem de sugestivă *armonizarea* personajului principal, pe care îl construieşte Grigore Zanc: avem de-a face cu tovarăşul (iar „domnul") Micu , simplu nume *de cod* fără prenume. El continuă în chip natural avatarurile intelectualului român, atât dintre cele două războaie mondiale, cât şi din epoca postbelică. Neadaptarea, alienarea, neîmplinirea sunt fructe otrăvite ale unui drum, aparent fără greşeală. Preda numeşte asta *sub-destin* şi-l absolvă pe individ, punând-o pe seama istoriei. Grigore Zanc imaginează un con de umbră, adică un loc în care toate se petrec pe dos; urmând legile reuşitei din conul luminos ajungi, în conul de umbră, la ratare. Metaforele sunt prea transparente pentru a le mai explica.

Naratologic, *Conul de umbră* este extrem de atrăgător. Inceputul poveştii este plasat undeva, departe, dincolo de primul sfert al romanului: o banală poveste de dragoste, ratată şi ea, între intelectualul superior, altruist (Micu) şi o femeie concretă (Sonia), ce-l părăseşte pentru a obţine o mai bună poziţie socială. Ea, povestea de dragoste, îl scoate de sub zodia unei existenţe non-reflexive şi-l aduce, treptat, la întrebările: „am făcut bine sau rău? ori şi una şi alta? în ce proporţie şi în ce parte se înclină balanţa faptelor mele? are sau nu importanţă ceea ce am făcut, şi dacă da, pentru cine?", în fapt, la o meditaţie asupra propriului destin. Jocul personajelor (o mare parte din roman alternează clasica persoană I a mărturiei intelectuale cu o persoană a II-a a la Butor, către sfârşit, apărând şi o persoană a III-a) subliniază caracterul explicit moralizator al story-ului, lucru subliniat şi de finalul neconcludent, propunând, parcă, o versiune pentru fiecare cititor.

Conul de umbră este un roman politic, fără ca să-şi propună explicit discutarea raportului necesitate/ libertate în (sub)destinul individual. Elementul politic este cel care interferează viaţa individului cu viaţa Cetăţii şi viaţa Cetăţii cu a societăţii întregi. Preda a fost, poate, cam generos când a pus ratarea pe seama istoriei. Grigore Zanc îndreaptă degetul către politic (fără a spumega în acuzaţii post-revoluţionare, deşi reeditarea i-ar fi permis-o). Titlul romanului mi se pare, însă, excepţional şi premonitoriu: transferul societăţii din "conul de umbră" în "conul luminos" nu se poate face decât prin acele două unghiuri extrem de înguste, în care conurile se ating. Proces mai dureros decât o naştere.

Răzvan VONCU

Nesomnul marilor dureri

Dumitru Matcovschi
OF
Chişinău, 1993

Va trebui să ne regăsim toată puterea de empatie, pentru a judeca poezia basarabeană dinlăuntrul ei - şi a-i percepe tensiunea existenţială implacabil marcată de conjunctura vitregă a Istoriei. Când un poet îşi intitulează volumul de poezie „*OF*" - aşa cum face, cu ultima sa editare Dumitru Matcovschi, – înţelegem că înainte de a fi o distilare spiritual-estetică, poezia e, pentru el, nevoia respiratorie a unui fel de *exorcism*. Generaţia lui Matcovschi – e vorba de generaţia poeţilor basarabeni – exorcizează prin vers o durere aparent mai „pământeană": aparent lipsită de apetitul misterelor transcendente, de apetitul metafizic, de nevoia „jocului secund" al vieţii, pe care-l reprezintă, în marea poezie, ficţiunea lirică. Dar: Tocmai pentru că e vorba de nevoia – respiratorie – a unei confesiuni fundamentale despre ruperea de patria-mamă şi despre încercarea forţelor ostile de a produce iremediabil deslegarea de origini – descoperim că durerea – direct trăită – de poetul basarabean e una atroce, că lirica sa e numai aparent sentimentală şi că în esenţa ei e una profund ontologică: Ea caută, exasperat, să restabilească circuitul de drept al relaţiei dintre istorie şi rădăcina etnică. Poetul basarabean a fost prea câineşte încolţit de nedreptatea vieţii – încolţit însă nu atât la nivelul imediat al condiţiei sale de om (aşa cum am fost şi noi, în timpul totalitarismului comunist), ci la unul cu adevărat esenţial: cel al încercărilor alogene de a-l retransplanta într-o altă, străină, „tăietură de fiinţă". Poezia sa – tocmai de aceea – nu poate căpăta autonomie faţă de viaţă; nu are încă libertatea de a deveni „un joc secund mai pur". Ea e o formă de rezistenţă, de revendicare a condiţiei şi identităţii lui imanente. Ea e o definire directă, nesofisticată; un apel (şi chiar o somaţie) la recunoaşterea acestei identităţi: „*Nimic mai trist pe lume/ Decât acest destin/ Să porţi prin ani un nume/ Şi să te simţi străin/ În ţara ta, acasă,/ Pe vatra ta de dor/ Cu limba ta frumoasă/ Cu bunul tău popor/ ...../ Se-adună la Tighina/ Sovietul-comitetul:/ -Noi nu iubim latina!/ Slavon ni-i alfabetul!/ Şi nu ştiu cum se face/ Că bunul Dumnezeu/ Întotdeauna tace,/ Când nouă ni-i mai greu/ ..../ Nimic mai trist pe lume/ Nimic mai desgustător/ Avem sau nu un nume?/ Suntem sau nu popor?*" Va trebui, spuneam, să ne regăsim toată puterea de empatie, pentru a înţelege cât de puternic rămâne, în sine, frisonul acestor interogaţii, sub aparenta retorică a versului.

Că aproape întregul volum (cu excepţia unui scurt ciclu al poeziei de dragoste) cuprinde *n* variante pe aceeaşi temă, că obsesia lirică a poetului rămâne ţara, cu însemnele ei arhetipale şi cu limba ei românească, că în felul acesta poezia din volum în totalitatea ei devine un demers disperat, strigat pe marginea unei prăpastii – asta o poate înţelege numai cel ce se va putea plasa, prin empatie, în determinanţii speciali ai *timpului basarabean*. Cei ce n-au fost vitregiţi cu această deslegare de ţară conştientizează mai greu ce înseamnă „*des*-legarea" – aşa cum numai cei ce-şi pierd o mână sau un ochi capătă conştiinţa trează a acestora – şi nu cei ce se slujesc de ele în mod reflex şi curent. (*„Apă mare ne desparte/ Nu ştiu pasăre să fiu./ Ştiu că-n mine creşte lutul/ Şi că lutul doare ştiu:/ Apă mare şi adâncă/ Izvorând din stânci adânci/ Eu de-o parte plâng cu jale / Tu de altă parte plângi./ Cine aude, cine vede?/ Ne topim nădăjduind:/ Întinzi mâna către mine/ Către tine mâna întind...*" Sau: *„Cine a vrut să taie în două/ stropul de rouă?"*). Că aceste versuri sunt o răsuflare înnegurată, din adâncul fiinţei, şi că ele au o valoare de manifest, – o subliniază chiar poetul prin modul în care şi-a alcătuit volumul: Fiecare mini-ciclu (*„Destin "*, *„Povara istoriei "*, *„Viaţa ca fortăreaţă "* etc.). este prefaţat de un grupaj de mărturisiri, în care se evocă împrejurările în care s-au născut respectivele poezii, situaţiile concrete de facto şi deopotrivă stările lăuntrice generice. Iată şi mărturisirea cu privire la titlul acestui volumaş: *„O simplă interjecţie - of!... Pare-mi-se că numai ea poate să încapă adâncile înţelesuri şi zbuciumul dragului nume Basarabia: toată istoria acestei limbi de pământ, vorba poetului, exprimă durere, amărăciune, mâhnire-regret-desnădejde-necaz-ciudă-scârbă-desgust ... iar Basarabia a fost şi rămâne -of-of-of! – lacrima neamului meu"*. Aş asocia starea interioară (şi nu factura estetică) a acestei poezii cu starea interioară a unor versuri sublime din folclorul românesc: *„În grădina lui Ion/ toate păsările dorm/ Numai una n-are somn/ cată să se facă Om!"* În poezia lui *D. Matcovschi* şi a altor confraţi de ai săi, situaţia e inversă: Nesomnul nu e al păsării, ci al omului, e nesomnul unei mari durerii omeneşti - şi această insomnie cată să devină poezie, această trează durere cată să devină *pasăre de Cânt*!

Jeana MORĂRESCU

O valoroasă monografie

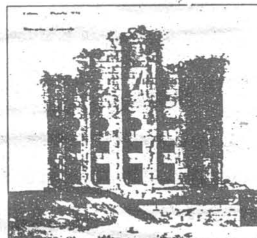
Gligor Popi
ROMÂNII DIN BANATUL SÂRBESC
Editura „Libertatea"
Novi Sad

Scriind despre monografia *„Românii din Banatul sârbesc"* ne vom aminti că acest proiect mai vechi al Editurii *Libertatea* datează de prin anii 1989-1990, sau că a existat chiar mai demult, pe masa de lucru a autorului, dar, evident, am trăit şi perioade în care o asemenea carte nu a fost sprijinită din partea editurii.

Cercetările de până în prezent, care vizau trecutul istoric al românilor din Voivodina, respectiv Serbia, au reprezentat, desigur, subiectul mai multor lucrări ştiinţifice, texte cu conţinut similar apărînd în diversele publicaţii, cu precădere editate în trecut de S.L.R., sau în monografiile satelor cu populaţie românească.

Oricum, au lipsit însă publicaţii mai ample, o lucrare de sinteză care şi-ar fi propus prezentarea în mod integral a vieţii social-politice, economice, culturale a românilor din Banatul sârbesc.

Iată deci un motiv care ne determină să înţelegem că această carte, de fapt o mică istorie, vine, pentru prima dată, să completeze mozaicul, fiinţa deosebit de complexă a românilor bănăţeni din Serbia, ea fiind o sinteză a existenţei lor din cele mai vechi timpuri şi până în zilele noastre.

Această carte, de mult aşteptată, aduce mai multă lumină asupra anumitor compartimente istorice mai puţin cunoscute, dar nu şi mai puţin importante, fapt pentru care este considerată o apariţie editorială-eveniment.

Evidentă este intenţia autorului, prof. dr. Gligor Popi, de a prezenta cât mai fidel evenimentele istorice, prin recurgerea la o bogată bibliografie, la consultarea documentelor autentice, efectuându-se cercetări în arhivele din Iugoslavia, cât şi în cele din România. Comentând anumite evenimente, fenomene istorice, autorul încearcă să potenţeze importanţa lor, fie că este vorba de aspectul social-politic, cultural sau de altă natură.

Astăzi, monografia *„Românii din Banatul sârbesc"* este un document în plus al existenţei incontestabile a românilor din Voivodina, respectiv Serbia, urmărind o evoluţie bine definită, complexă, a tuturor aspectelor relevante, care întruchipează identitatea naţională a românilor bănăţeni.

Înţelegem această carte a fi nu numai o reuşită apariţie editorială, ci şi o carte intrigantă în sensul pozitiv al cuvântului, deschizând alte noi posibilităţi de a se continua, de a se aprofunda, de a se reveni asupra unor compartimente, a unor fenomene istorice.

De asemenea, această carte, poate inconştient, inaugurează o bibliotecă cu totul inedită a Editurii „Libertatea", îndreptată spre patrimoniul românilor din Banatul sârbesc.

Oricum, ceea ce ar putea fi substanţial, ceea ce această carte va trebui să potenţeze este prezenţa minorităţii româneşti şi participarea activă în viaţa culturală, economică, socială a Serbiei.

Monografia prof. dr. Gligor Popi *„Românii din Banatul sârbesc"* vine să ne confirme un adevăr pe care românii din Iugoslavia, timp de câteva secole, căci, cum altfel, să ne explicăm prezenţa lor, existenţa spaţiului spiritual, istoric care ne reprezintă şi, de ce nu, literatura, cărţile scrise într-o şi aceeaşi limbă română, au ştiut să-l înţeleagă.

Nicu CIOBANU

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Marin SORESCU

Poeme

MÂNA

Paralizase, biata de ea,
Mişca numai o mână
Şi noaptea-ntindea şi ea mâna
Şi-o punea pe unchiaşul ei.
Asta îi făcea ei bine.
O auzea o vecină - mergea pâş-pâş
Şi o târa în pat. Pleca.
Bolnava punea mâna pe fruntea moşului.
„- Dormi?"
„- Uliu? Cum ajunseşi aici?"
Iar o aşeza pe scăunel.
„- Nu vreau aici -"
„- Taci, că-mi luaşi alăuzul!"
Dormea. Sfoor! Sfoor!
Ei, dar pe el îl supăra asta foarte tare.
Şi n-aveau decât un pat.
Şi, seara, el o lua în braţe
Şi-o punea pe un scaun,
Ca să nu mai pună mâna aia pe el.
Şi trăgea şi el un pui de somn toată
noaptea.

Şi ea sta aşa încremenită pe scaun -
De, dacă nu se putea mişca!
Aşa sta, în fund, până dimineaţa.
Da din mâna aia slobodă,
Pâlpâia din ea, încercând să-l ajungă
Pe bărbatu-său, să-i ia puterea
(Că lui i se părea că de câte ori pune mâna
pe el
Îl sleieşte de toată snaga - puterea lui se
scurge
În paralizia ei şi ameţeşte. Aşa i se părea.)

Ea ţipa, urla, se văieta în toate felurile
Şi el dormea, că nu prea auzea bine.
Îi dăduse Dumnezeu norocul ăsta,
Să n-o mai audă pe nevastă-sa ţipând de
ani de zile.
El sforăia şi cosea la baniţi - hârş! hârşc!
Hor! Hoorr!
Şi aia proţăpită pe scaun, trează,
Cu mâna a bună întinsă spre el
Să-i ia puterea
Şi nu-l ajungea.

La Di

Moşul (Logofătul), ca să-l întărâte pe
Popa Niţă:
- D-apoi dumneavoastră sunteţi de-ăia făcuţi repede,
la Di!
Se încarcă bine o căruţă cu zdrahoni, aleşi din câteva
Comune şi mână, nene, peste Dunăre, la Di.
Acolo era fabrica de popi.

Încărcau desagii cu merinde pentru drum.
Şi acolo făceau o ţâră şcoală,
Să citească la vecernie, utrenie, rugăciunile astea,
Ştii, rugăciunile la botez, la nunţi, la înmormântări.
Nu ştiu cât stăteau acolo, nu prea mult, că le era
Degrabă, îi hirotonea, le dădea harul, ăla cine-o fi fost,
Că dacă n-ai darul , poţi să ştii tu carte cât de multă, -
Şi termină - cine-o fi fost ăla.

- Mai ai pe cineva? Întrebă ăsta de-i ungea?
- Păi, băiatul de la cai.
- Să vină şi el.
(Pe ăsta nu ştiu dacă-l ungea chiar popă, poate ţârcovnic.).
Trecea şi el: „Doamne miluieşte, Doamne miluieşteee... "

Păi, de unde ştia Cină de citea chirilicele?!
Era chior, legat, aşa, la ochi - şi când citea
Îl închidea şi pe ălălalt – şi-i dădea înainte.
Şi nu greşea neam.
Avea casa mai sus de canton, unde era gazdă de hoţi.
La canton, nu la el, şi avea ceaslovul
Aşa de gros. Şi citea în biserică– asta de la vale
De la lilieci – aci la Sălişte.
Nu-nţelegea nimic ce cetea el, era slavoneşte.
Citea cântările de speria cucul pe coastă.
Avea coadă la spate – şi legat la ochi.
Da' bun gâtlej! Ai fi zis vienez – că s-a şcolit la Beci,
nu la Di.
Acum, cu care popă o fi fost?
Cu al preotesei aleilalte, străbunica Jenicăi?

Pe urmă au început să facă seminarul de patru ani
Şi pe urmă de opt ani.
Nu ştiu cum o fi acum.

Apoi ştii cum se făcea înainte? zicea Moşu.
Se făcea aşa:
Trebuie să ai glas şi să ştii o ţâră şcoală.
Îi încărca în căruţă cum zisei, şi cu slugi de cai,
Cu darurile, cu mâncare cinci-şase zile şi plecau
la Di. De la Bulzeşti îi încărcau pe ăi din Prădătoru,
Din Frăţila, se întâlneau la Picături cu ăi de
Veneau din Gaia, Murgaşi, Veleşti – Treceau de
Craiova şi spre Calafat la vale! Şi acolo, la Calafat,
Treceau Dunărea cu vaporul şi se opreau la Vidin.
Frumos oraş Vidinul, măcar că nu sunt numai români
Acolo. Are cetate şi şcoală de popi.
Şi-ncepeau şcoală la şcoala de popi. În trei patru
Săptămâni erau gata.
Da' popa Niţă nu voia să recunoască.
- Nu, că eu am făcut seminarul la Craiova.
Şi tatăl meu , Centurianu, tot la Craiova a făcut.

II

Dar unde-o fi învăţat el, Cină, cântările
În limba slavonă?
– Otci naaşîî! Otcii naaşîîî!
De răsuna vâlceaua.
Nimeni nu-nţelegea la noi „otci naşî".
Şi nici Cină.
Dar el zicea că asta a fost osânda lui,
Să cânte fără să priceapă
Şi să citească fără să fi învăţat carte.

III

Cină era şi ţârcovnic şi cârciumar.
Că avea o cârciumioară acolo sus, pe drumul Vâlcii,
Deasupra Mătăsoaiei.
Se ducea mama la horă acolo, când era fată.
Mama şi cu surorile mai mici.
O luau pe potecă şi suiau dealul.
Şi acolo jucau în curte, în vârful dealului.
Hora şi cântecele erau pe româneşte.

Se zice, ăştia ar fi fost şi gazdă de hoţi.
Mai veneau hoţii şi mâncau aci, şi plănuiau pe cine
Să mai prădeze. Şi nici Cină nu era scutit.
Şi odată o fată a Rutei i-a auzit vorbind.
Pe furiş. Dăm lovitura la... tocmai la ea.

IV

Şi ea a luat banii
Şi i-a pus sub gâscă. Avea o gâscă pe ouă.
Şi-au venit hoţii spre ziuă.
Ca hoţi, nu ca muşterii. Aşa, mânjiţi cu boji.
ca toţi dracii. Şi-au început să-l chinuie pe Cină
Să dea banii. Şi ăsta nu i-a găsit.
Nu ştia unde să le spună că sunt.
Noroc că nu l-au omorât în bătaie.
De, mai aveau nevoie de el!
Şi a doua zi, Ruta s-a dus şi-a venit cu poala
Plină de galbeni, din cuibar, de sub gâscă.
Şi c-un boboc – se nimerise să iasă
Atunci din ou.
N-au tăiat gâsca aia, au lăsat-o de-a scos
Multe rânduri de boboci şi-a murit de bătrâneţe.
Se gândeau că dacă-i mai calcău hoţii
Să se pitule toţi sub aripile gâştii.

Sandu lui Cină era băiatul lui Cină ăsta.
Dar unde-o fi ceaslovul ăl gros,
De pe care citea el în limba aia răguşită?
Şi cât să fie de-atunci?

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Răzvan THEODORESCU

O dimensiune a mentalității nobiliare românești: „în-scenarea"

Dacă pentru epoca arhaică a civilizației românești paradigma folclorică și vestigiul arheologic sunt singurele care ne stau la îndemână pentru refacerea unui peisaj cultural - și ele nu ne permit a vorbi nuanțat despre ceea ce va fi fost mentalitatea feudală, pe care o cunoaștem fragmentar prin mărturii de artă -, pentru vremea de după 1500, aliniată treptat civilizației continentului, suntem mai informați prin monumente de arhitectură, prin picturi murale, prin bijuterii, prin texte de cronici.

Știm că o dată cu veacul al XVI-lea lumea domnească și boierească a Munteniei, Olteniei și Moldovei, aceea voievodală, apoi princiară și a magnaților din Transilvania, racordate Renașterii, manierismului și barocului prizau ceremonialul, fastul, spectacolul, scenografiile ad-hoc, cu un cuvânt, sărbătoarea aulică în care „punerea în scenă", „în-scenarea" așadar, este mai frecventă decât se bănuiește îndeobște.

Este epoca dintre 1500 și 1700, aceea care gustă, la nivel aristocratic, tot ce iese din comuna măsură - arhitectura palațială și ecleziastică stau mărturie -, tot ce era încă nemaivăzut, exotic. Să ne gândim, pe rând, la bisericile mânăstirilor Dealu, Argeș, Trei Ierarhi: gustul pentru aparențe, iluzionism, „trompe l'oeil" și „simili", pentru fațade ce căpătau o valoare retorică, pentru contraste, pentru detalii cizelate în piatră, în metal, în lemn, pentru detalii de costume (un gust similar pentru amănunte, pentru adaosuri și extrapolări apărând și în literatura română a secolelor XVII-XVIII).

Vreme a exploziei narative, în texte și imagini - ce altceva sunt picturile murale exterioare din Moldova lui Rareș? -, veacul al XVI-lea înregistrează, în civilizația veche din spațiul nostru, existența unor formule spectaculoase, a unor „ludi". Sunt *forme teatrale incipiente* cu tradiții de mister occidental, ce se desfășurau, potrivit unui izvor polonez, prin 1537-1538, în „primaria civitas" a Moldovei, la Suceava adică, ca și în alte locuri, aducând pe scene anume amenajate personaje istorice implicate în evenimentele timpului; la fel, o jumătate de secol mai târziu, în 1582, în lumea sașilor din Ardeal, la Sibiu, aveau să se desfășoare reprezentații publice cu personaje înfățișând suverani ai Europei orientale din acea vreme, regele polon, țarul rus, sultanul otoman.

Mai apropiat de fenomenul spectacolului vest-european, Transilvania va mărturisi, în mediul său princiar de la începutul Reformei, aplecarea spre înjghebări scenografice legate de practici ale castelanilor din Renaștere, ilustrate abundent în picturi, gravuri și sculptură. Iată, de pildă, mărturia francezului Pierre Lescalopier, călător în 1574 în capitala principatului ardelean, la Alba Iulia, unde călătorul vedea, curând după moartea lui Ioan al II-lea Sigismund, descendent al nobiliarei familii italiene Sforza, o moștenire a prințului:

„Într-o zi mi s-a arătat cortul de război al regelui din urmă. Era întins pe o pajiște și părea că este un castel mare; zidurile de pânză aveau creneluri și de departe părea să fie din zidărie; erau două porți mari de ieșire... înăuntru erau patru pavilioane mari... în mijloc era o sală mare, de jur împrejurul zidurilor erau staule, despărțite în locuințe pentru scutieri și slujitori; toate corzile erau de mătase".

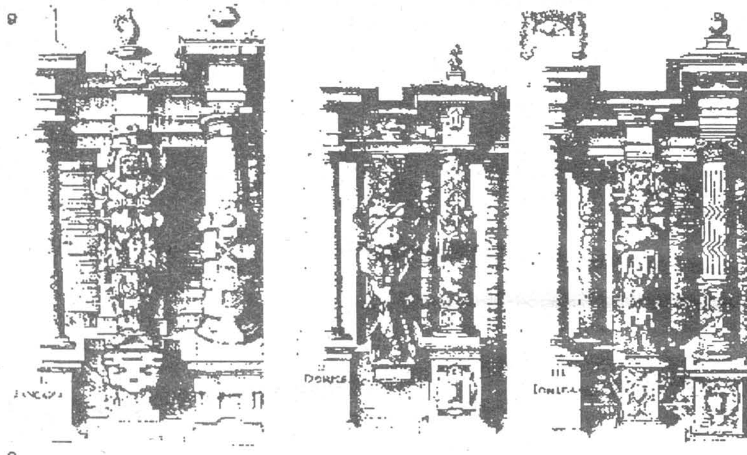
Ne aflăm, mai ales după 1600, în epoca unei înclinații deosebite către serbări, către „punerea în scenă", noile timpuri aducând curtea în centrul a tot ce era ceremonial. Nu întâmplător, din această vreme datează informațiile oferite cu lux de amănunte despre nunți domnești, precum aceea din 1645 a Mariei, fiica lui Vasile Lupu, cu șeful calvinilor polonezi, Janusz Radziwill, viitorul hatman al Lituaniei; indirect informat despre aceasta, germanul Eberhard Werner Happel vorbește despre darurile oferite de solii diverșilor suverani - din Polonia, din Brandenburg, din Curlanda, din Transilvania, din Țara Românească sau de la Constantinopol -, între ele nelipsind armele și ceasornicele artistic cizelate („Künstlich gemacht"), mult gustate de manierismul și barocul european, dar, mai ales, vorbește despre serbările pline de fast, amintind de ceea ce fuseseră în Renaștere cunoscutele „Joyeusetés", implicând chiar scenografii semănând cu cele dinainte de 1600, ce adăposteau lupte ale unor uriași cu lei și cu elefanți sau simulări de bătălii, căci „fuseseră construite anume diferite imitații de castele, palate și corăbii care erau luate cu asalt și cucerite".

Ar fi de adăugat, în același sens al ilustrării unui gust local pentru asemenea înfiripări scenografice efemere, că o jumătate de veac după serbările de la curtea Moldovei, în Țara Românească, tot cu prilejul unei nunți de fiică princiară - cea din februarie 1698, a domniței Ilinca - fiica lui Constantin Brâncoveanu - cu paharnicul Scarlatache Mavrocordat, fiul lui Alexandru Exaporitul -, sticlarul Georg Franz Kreybich din Boemia putea consemna următoarea scenă, aluzie evidentă la evenimente contemporane - este vorba de războiul turco-austriac, în care tatăl ginerelui domnesc, marele dragoman al Porții, era atât de implicat -, dar și impregnată de un eclectism ce nu poate scăpa nimănui: „A fost veselie și aveai ce vedea, tot lucruri vrednice de a fi văzute, căci după terminarea ospățului, în aceeași sală în care se prânzise, a fost ridicată o cetate, împresurată de turci, iar în cetate erau nemți. Turcii băteau cetatea cu tunuri și bombarde și-i sileau să se predea și să ceară pace. Și s-au făcut și multe alte jocuri și tot feluri de dansuri, turcești, arăbești, chinezești, tătărești, franțuzești, spaniole și leșești și au ținut toată noaptea până la ziuă".

Acest veritabil caleidoscop audiovizual trădează eclectismul stilistic al timpului, dar și deschiderile culturale ale locului.

Veacul al XVII-lea european, amator de „puneri în scenă" și de scenografii, a mai fost și epoca în care miniaturale machete - și ele dependente, în fond, de o viziune scenografică - își încep timpul lor de aur, legate fiind, e drept, în primul rând de arta războiului, și ea încă atât de impregnată, de la armuri la obiceiuri, de gustul baroc; nu întâmplător, poate, într-o vreme în care erau întocmite în Elveția machetele de lemn ale cetății Zürich (1627) și erau confecționate în Franța lui Louvois, a lui Vauban și a lui Ludovic al XIV-lea, după 1668, primele machete făcute pe teren, din lemn și din carton, ale unor fortificații din Hainaut și din Flandra, la celălalt capăt al continentului, în Moldova, existau specialiști ce puteau face asemenea machete precum, în 1672, boiernașul din părțile Hotinului, Grigore Cornescu, cel pe care, un deceniu mai târziu, îl vom întâlni în preajma lui Șerban Cantacuzino în Țara Românească. Să ne amintim, pentru aceasta, textul din „Letopisețul" lui Ion Neculce, urmând evenimentele ce au dus la campania antiotomană a lui Mahomed al IV-lea spre hotarele Poloniei la începutul veacului al XVII-lea: „Iară dupaceștea zarve, cât s-au făcut vară, s-au gătit împărăția Turcului și au purces cu oști să vie asupra Țării Leșești, să dobândiască vestita cetate Camenița. Și au trimis poroncă la Duca Vodă să-i triimită chip și starea cetății Cameniței, să vadză ce loc și ce tărie aru ave... Duca Vodă au trimis pe un nemiș din ținutul Hotinului, anume Gligorie Cornescu, ce iera foarte meșter de scrisori și de săpături la pietre și la alte lucruri, de au făcut chipu cetății Cameniței de ciiară, cu toate tocmelele iei dinlăuntru și denafară. Și o au trimis la împărăție, de o au văzut, și mult s-au mirat de mărirea ei, ce iera din singură starea locului, cu apă și cu stânci de piiatră împregiuriu minunat locu. Și mai mult acesta" - continuă naiv, parcă admirativ și el, cronicarul - „au îndemnatu pe împărăție de au vinit la Camenița".

Pentru cineva care este familiarizat cât de cât cu imaginea machetelor de cetăți din barocul european, „chipul... de ciiară" lucrat de un cunoscător al regiunii Cameniței precum acest moldovean născut în ținuturile hotiniene, cu „tocmelele iei dinlăuntru și denafară", „cu apă și cu stânci de piiatră împregiuriu", se rânduiește într-o practică artistic-meșteșugărească cu finalități strategice, tipică pentru secolul al XVII-lea, această machetă cu atât de mare însemnătate pentru Poartă, ca și adresarea precisă a turcilor către Gheorghe Duca și a acestuia către Cornescu presupunând o anume faimă a celui din urmă întru atare îndeletniciri. Am citat cazul acestei mici scenografii concepute în Moldova celei de a doua jumătăți a veacului al XVII-lea tocmai spre a o pune în relație de perfectă contemporaneitate cu machetele occidentale de același tip, pe de o parte, pentru a indica legătura meșteșugului lui Cornescu cu o practică curentă a barocului european, pe de altă parte.

Gustul baroc - al acestui „baroc de după Bizanț" - pentru interioare aulice fastuoase, ornate cu faianță turco-persană sau cu tapete aurite din piele de Cordoba, la Iași, la București și la Alba Iulia, a fost extrapolat, devenind un gust marcat pentru natură, pentru o natură concepută ca un autentic decor al arhitecturilor religioase sau civile, „rezidențiale", ale timpului. O natură pe care o regăsim, timidă și surprinzătoare, drept fundal ușor italienizat - în care apar munți, ape, o barcă, o corabie - al unei foarte ortodoxe icoane a „Sf. Paraschiva" oferită de mitropolitul cărturar al Țării Românești, Ștefan, în timpul lui Mihnea al III-lea, unei biserici din Vâlcea, aceea de la Bălănești - Râmești. O natură, de asemenea, ordonată artificial în grădini „all italiana" - de felul celor amintite de Sivori la Târgoviște -, iar în Transilvania, curând după 1600, întâlnită în Moldova după 1670, când aflăm că o galerie a palatului din Iași avea „o ieșire la o grădină între ziduri după moda italienească", spre a cita pe călătorul polon Michal Floryan Rzewuski, staroste de Helm, vizitator al curții lui Antonie Vodă Ruset. Același Ruset căruia, de Crăciunul anului 1676, „străluciții Costini" - adică fiii cronicarului Miron Costin -, într-un discurs meșteșugit cu titlu latinesc, „i-a oferit un labirint închinat în lauda numelui său"; era un discurs care, dincolo de referiri livrești la antichitate și dincolo de aluziile la politica momentului, întovărășea, pe cât se pare, tocmai o scenografică aranjare peisagistică a unei grădini, pe care am interpretat-o ca o aluzie la onomastica „florală" a neamului Rusetesc a cărui stemă avea să fie tocmai un vas de flori: „Și deoarece în timp de pace este obiceiul ca regii și domnii să se desfete în frumusețea grădinilor..., deci și noi pentru petrecerea plăcută a prealuminatei măriei tale, am sădit și am ridicat prin plante agățătoare o grădină a lui Apollo în patru colțuri după îndemânarea noastră, în care, când pe lângă muzele din Helican, Dianele vor duce horele lor dănțuitoare, și oriunde se va întâmpla să fie cu dansurile lor, peste tot vor găsi și vor căuta slava numelui tău". Erau, reduse aici doar la o expresie scenografică barocă, desigur, și în spiritul unui alegorism străveziu, grădini aidoma celor văzute de Del Chiaro, secretarul florentin al lui Brâncoveanu, la curtea acestuia sau în jurul reședințelor sale din câmpie. Acestea reflectau latura rezidențială și sărbătorească a mentalității brâncovenești aparținând nivelului de civilizație nobiliară românească.

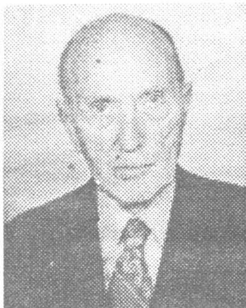
Să ascultăm, în acest sens, „Cronica anonimă" a lui Constantin Vodă: „În vreme ce mersese la satul mării sale, la Obilești, unde heleșteu mare este și plimbare foarte frumoasă de primăvară, unde nu o dată, ci de mai multe ori zicea măria sa: că es timp numai a plimbărilor grijă vom avea din Obilești în București, deacii în Mogoșoaea, de acii în Potlogi, deacii în Târgoviște, vom trece vara și la toamnă la vii vom merge, unde ni se va părea".

Erau, toate acestea, autentice locuri de arhitectură rezidențială, rânduite într-un fenomen european amplu al sfârșitului de secol XVII și începutului de secol XVIII, cu grădini care adăposteau fântâni, chioșcuri, foișoare și care erau așezate într-un peisaj regizat el însuși, cu perspective pline de o poezie nebănuită.

În epoca fanariotă această arhitectură rezidențială, cu tenta sa de efemeritate regăsită în amintitele chioșcuri și foișoare, de lemn și de zid, ornate cu stuc policrom, ale Mavrocordaților și Ghiculeștilor, ale Ipsilanților și Moruzeștilor, și o dată cu ea autentica „Jardinomanie" a timpului vor deveni condiția sine qua non a „Loisir"-ului, a „zăbavei", a petrecerii în tihnă, a „primblărilor" atât de apreciate în mediul aulic, seniorial, ca o prelungire oriental-europeană a unui fenomen din Occident.

În preajma unor atare monumente rezidențiale, în grădinile adânci și umbroase ale caselor de boieri din capitalele princiare românești - cele pe care un prinț de Ligne avea să le evoce cu admirație -, spectacolele primei epoci moderne, cele ale păpușarilor și cele „culte", ale primilor actori itineranți, vor adăuga o dimensiune sărbătorească modernității noastre.

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Bazil Gruia la 85 de ani

Bazil Gruia s-a născut în Cisteiul de Mureș (Alba) la 5 ianuarie 1909. A debutat editorial în 1929 cu un volum, *În Țara Toamnei*, primit bine de critică, între comentatorii poetului de 20 de ani numărându-se și George Călinescu. Paradoxal, după acest debut timpuriu, absentează din viața literară patru decenii. fiind absorbit, se pare, de profesia de avocat, înainte de război implicându-se și într-un proces politic de răsunet, dar și datorită vremurilor vitrege care au urmat după 1944. Va fi unul dintre apropiații lui Lucian Blaga în anii '50. Referiri la această perioadă de devotată prietenie, în care marele poet și filosof a fost greu lovit de regimul comunist, se întâlnesc în *Luntrea lui Caron*, cum și în cărțile de memorialistică documentară ale sărbătoritului de astăzi: *Blaga inedit, amintiri și documente* (1974) și *Blaga inedit, efigii documentare* (1981). În poezie, Bazil Gruia „redebutează" în 1968 cu *Arderea etapelor*. De la această dată ei publică în serie, la intervale mici de timp, următoarele cărți: *Obsesia verii* (1972), *Patima albă* (1976), *Efigiile riscului* (1978), *Inscripții pe tăblițe de aer* (1981), *Miraculoșii Alter Ego* (1985), *Infinitul de fiecare zi* (1987), *A patra dimensiune* (1989), *Pelerin la Curtea Miracolelor* (1991). De asemenea, în 1984, Editura „Europa" din Budapesta îi tipărește în limba maghiară antologia *Fabulosul braconaj*. La 85 de ani, Bazil Gruia e un poet pe cât de vital pe atât de fecund, îndreptățind deplin sintagma prin care l-a definit Șerban Cioculescu: „cel mai bătrân tânăr poet al Clujului". Îi dorim să rămână și de acum încolo la fel! (Ion COCORA)

„Această culegere de versuri (*În Țara Toamnei*) exprimă cu grație sentimentele oneste și delicate ale unui suflet cu o structură încă romantică, neadaptat la complicația vieții sufletești mai noi (...) de peste tot se desprinde impresia că ne aflăm în fața unui temperament poetic real" (...) G. CĂLINESCU, *Viața literară* nr. 21/1929.

„Față de volumul din 1972, *Obsesia verii*, la care remarcăm reușita poeziei thanatice și erotice, Bazil Gruia își amplifică în *Patima albă* sursele inspirației. O sensibilă diferență poate fi observată și în domeniul fixării expresiei : în marea lor majoritate poeziile renunță la efectele muzicale, la rimă, pentru a profita de avantajele metaforei dense, moderne și ale versului concentrând multiple semnificații. Un evident salt calitativ, o marcantă evoluție a unui poet scrupulos și discret dar care și-a găsit sunetul grav și pătrunzător de violoncel. L-aș numi pe Bazil Gruia „poetul arderii etapelor", după titlul uneia din cărțile sale de poezie". ȘERBAN CIOCULESCU. Din *Cuvânt înainte* la *Patima albă*. (1976)

Este surprinzător totuși cum un poet fiind un apropiat al lui Blaga, nu apare catalizat în creația literară de prezența acestuia și regăsindu-și astfel aura nu este deloc blagian. Poetul este un temperament solar un vitalist (...) De aceea spunem că apropierea de către unii critici, a acestui lirism raționalist, latin, de lirica metafizică blagiană este neavenită. De asemenea versul lung, horațian, cu sunet propriu, indică o ată structură prozodică.

Poet important, Bazil Gruia, prin experiența sa de creație de peste o jumătate de veac, a urcat constant trepte pe scara valorilor. Poezia sa, încă prea puțin cunoscută, nu se bucură de întreaga recunoaștere cuvenită. Se știe însă că popularitatea nu e totdeauna proporțională cu valoarea unei opere care, adeseori, își dobândește notorietatea abia cu trecerea timpului. PETRU POANTĂ, din *Prefața* la volumul, *A patra dimensiune*, 1989.

NU VOM MURI DE TOT

Ți-ai prevăzut, Visătorule, imaginea-n ziua de mâine încă de ieri.
Trecutul și Prezentul - temelii pe care-ți construiești Viitorul.
Strădulnți și gânduri ai înscris în tainicul proiect al ineditei construcții,
să nu ridici palisade șubrede, să înfrunte asalturile vântului,
să nu devină spectru de ruine răvășite de seisme.

O, Visătorule, sub nici o zare nu te abandonezi zădărniciei.
Între Cosmos și ființa noastră închipui o desăvârșită omologie –
capul transfigurează cerul, mâinile semnifică pământul,
ochiul - oglinda apelor. Ele amintesc de Apa Vieții
curgând prin Paradis. Și de pomul neîngăduit din același tărâm.
Mereu încerci să cuprinzi în contur micro și macrocosmosul veacurilor.

Oricum, te-ntâmpină ca o fantasmă obsesia întrebării:
Oare noi oamenii vom dăinui cumva și după moarte?
Ah, nu te mâhni, Visătorule. Ființa noastră nu va muri de tot.
După ce fierbinți hormoni vor exulta-n moștenirea urmașilor,
din ultimele bătăi ale inimii se vor înfiripa
unde de răzlețe enzime și nevăzute precum sunetul
vor rătăci intrând în flux de seve ori în primele constelații;
din creierul tău o pleiadă năvalnică de neuroni se va îmbina
în aura materiei cerebrale a Marelui Tot.
Poate mulți hormoni și hemoglobine se vor preface-n aburi
ori vor alcătui febrile nuclee plutind prin văzduh.
Uluitoare sublimări, reverberații divine
care ție, Visătorule, și fiecăruia din noi i s-au dăruit
încă de la naștere. Tu-ntruchipezi o particulă a dumnezeirii.
Marele Zeu, Dumnezeu, pare a-și avea sediul dispersat în tot ce este.

Nu, nu vom muri de tot. Instinctul Vieții pălește vâlvele Morții.
Senzorii ființei presimt cum întoarcerea în Infinit
se va săvârși cu ceea ce în noi e sortit
dăinuirii eterne întru materie și spirit,
cu toate meta-formozele arderii noastre de etape, transmise lumii
pe lungimi de unde, prin antena parabolică a timpului.
Nu vom muri de tot.

ETERNELE MORĂRIȚE

Duh străbun de sub glii ori de sub bolți azurii
ne destăinuie tâlcul Timpului în sibilinice ape
așa cum ele ne poartă-n contrarii arderi de etape.
Timpul? Anii? Zvonurile-n vuiet sunt vești
de la moara ascunsă-n povești de cele două surori vitrege,
morărițe aprige: Viața și Moartea, măcinând
sub soare năvalnic ori lampa lunii
materia densă a lumii
făina minunii ascunsă-n grăunți de întuneric pietros.

Morărița albă o cerne la scocuri de os luminos
iar morărița cea neagră cerne tenebre cât s-o îngroape
sub mormântul lutos. Dar iată că învolburate fire
de albă făină-lumină din văzduhuri anină
înainte și după mormânt. Ne preface în cânt,
în zvon, ape și vânt atât cât morărița abă
veșnic să-nvârtă moara sublimă.
Atât cât făina albă să-și resfire
prin uimitoare scocuri tumultul
și să-ntreacă-n lumină oricât ar fi multul
de spectre și fabuloase tenebre –
din făina morăriței negre.

STEA CENUȘIE

Ne consumăm, ne consumăm marea, mica veșnicie –
și nu știm cât ne-om mai întâlni, prietene, pe-această stradă?
Fără preget încumetarea-n caruselul iluziilor.
Pentru lină bătaia inimii ne înfruptăm
înainte de micul dejun cu-o pastilă albă, după masa de prânz
cu una roșie iar seara târziu c-un drageu albastru.
(Oare de câte ori nu le-am confundat culorile și orarul?)

O, prea mult năzuit-am să cuprindem în sfera unei secunde
cum toate tâlcurile mării într-o singură scoică
și de-aici stresul: drama victoriei, înfrângerea cu gust de scrum,
regretul. Ne mângâie doar o noemă: până mai fumegă jarul negru
regretul, Zeița Resemnării nu ne poate măsura printre victime.
(Numai când și-acest jar se va stinge vom ști speranța pierdută)

Oare cât ne-om mai întâlni, prietene, pe această stradă?
Gând și pas se clatină, uneori umblăm noi, alteori numai
umbra cea rea, după ce ne-a părăsit umbra cea bună.
Se apropie oare scadența de-a ne întoarce-n anonimatul infinitului
de unde smulgându-ne ne-am luat efemerul nume?
În ademenirea câtorva ani de supraviețuire câți trandafiri
ne-or mai sângera cu ghimpii ascunși sb mătăsoase miresme?
Cu ochii jumătate deschiși scrutăm îndelung Viitorul
cum se-ndepărtează ca un străin spre un amurg fără contur...

Înserarea ne-o luminează deopotrivă o stea cenușie
și parcă-ntrezărim că-n revers poartă păienjeniș de paragini –
efigii ale timpului zadarnic irosit.
Oare ne-apropiem de Spațiul gol, de Marele zero?

PASĂREA CU CIOCUL DE AUR

Oare să fii, Visătorule, prietene, mezinul unui astru în declin?
Ah, te-ar sufoca vechile otrăvuri ale toamnei: rugina și ceața
dacă-n zarea ta nu și-ar fi înjghebat cuib o pasăre cu ciocul de aur
și-n zbor nu ți-ar purta năzuințele departe de agonia anotimpului.

Surată înaripatei măiastre din basm
lung, prelung și-a zbătut aripa prin văi și înalturi
atingând lucruri, taine, curcubee, ivirea primelor stele.
Tâlcurile deslușite i-au prefăcut ciocul în aur.
Oare-n ea îți imaginezi Speranța, Încumetarea, Reveria?

Insațiabilă, mereu te poartă, Visătorule
prin fără de oprelişti, ademenitoare ținuturi
și compătimești râul tânjind zadarnic a revărsare
ferecat în matcă de cătușele malurilor și diguri.

Nici în ceață nu are tihnă pasărea cu ciocul de aur.
O destramă cu razele zborului, se apropie de sufletul lucrurilor
și tot aurul peregrinărilor ți-l dăruie ție.
Înțelegi de ce ardoarea i se răsfrânge-n cearcănul lunii.
Surată frenetică a păsării măiastre din basm
strânge pentru tine caratele fiecărei clipe
și n-o să fii, Visătorule, prietene, mezinul unui astru în declin.
N-o să cazi în gol nici când pe arborele vieții frunza-i tot mai rară
și treci tot mai agitat prin istoria veacului
alcătuindu-ți din ea repere pentru propria biografie.
În orice restriști zboară mereu prin zarea ta Pasărea cu ciocul de aur.

MELOPEE OPTIMISTĂ

Când vremea îmbătrânește și se-adâncește în toamnă
sufletul urcă-n munții lui cu molizi, unde
sub luciul cetinii veșnic verzi caută refugiu.
Unde mai află printre burniți ozonul iluziei
cântărind ce-a pierdut din ce zadarnic se pierde.

În munții lui lăuntrici sufletul se minunează
nu de stolurile migratoare ci de cele rămase aici
deși presimt intemperiile apropiate. Precum vulturul
ori minusculul aușel, abia cât o nucă, dar purtând
pe cap penaj, în coroană, de i se spune crăișorul
parcă spre sfidarea restriștii ce se lasă pe măguri.

Cu privirea-i în încântare spre floarea de colț
sufletului nu i se ascunde seninul sub perdeaua serii –
sclipătul cetinii îi deschide panoramă în orizont
și printre palisadele de nori poate auzi
strigătul de bucurie al lunii țâșnind în infinit.

Mereu destrămând straturile încremenite ale burniței
sufletul descoperă-n munții lui de mult căutate comori.
Dintre piscuri de taină adună deodată cu azurul căzut
visele-i veștede, pigmentate de rugini, ca mâine să le redea
din noi raze starea de grație a vigorii.
Îl pătrunde muzica vântului și-a izvoarelor pădurii
și uită haina de doliu a rândunicii care-a plecat de mult.
Mai păstrează numai imaginea gulerului ei alb
în văzduhul așteptărilor viitorul mărțișor ...

O, pare a se topi încă de pe-acum ultima negură
în lumina verde a cetinei. Și aude între inimă și măguri
cum tot circulă prin unice vase comunicante
miraculoase seve, ce vor ivi ghirlănzi de frumuseți, meta-formoze.
Mai aude sufletul, într-o bucolică aventură viitoare
respirări și expirări în valuri de aburi calzi
când va zvâcni în freamăt până-n bolți ființa Pământului.

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Fănuș NEAGU

Partida de pocher

Motto: Zelul prostiei omenești de a înghiți momeala

Joseph Conrad

Toți patru fuseseră ofițeri M.I. până la revoluție, într-o unitate specială, și în zilele de odihnă jucau pocher pe deșelate, fără a încălca vreodată legea cuprinzând acel unic articol, care-i ghiuleaua dulce a norocului, mierea ispitei și a suferinței și totodată porunca marilor cavaleri din legendele armatei: datoriile de onoare se plătesc în 24 de ore. Jucau mereu numai în garsoniera generalului Parsifal Șerbănescu, văduv de la vârsta de 50 de ani, situată la ultimul etaj dintr-un bloc din marginea Bucureștilor. Garsoniera fusese punct de ascultare, după revoluție generalul o schimbase în locuință de om singuratic, cu manii desuet erotice și puseuri de romantism – pereți îmbrăcați în lemn de mahon, mobilă de nuc, masă de joc ovală, incomodă, acoperită cu catifea vișinie, scaune cu spătar drept, negre, câteva nuduri în rame groase, o candelă cu sâmbure roșu, având dedesubt un mic portret al lui Iisus, cu inscripție în chenar roșu:

Este căutat

Recompensă enormă

Iisus din Nazaret, 33 de ani, față prelungă, părul și barba în stil hippy, cicatrici la mâini și la picioare.

Este însoțit de leproși, cerșetori, persecutați și de o bandă de 12 incoruptibili. Inflăcărează masele cu fraze revoluționare ca: „Iubiți-vă unii pe alții!" și „Iartă-ți dușmanii tăi!"

Dacă-l întâlniți, urmați-l.

Când aducea câte-o femeie, dădea jos candela și portretul și instala o ghirlandă de becuri mici, divers colorate, a căror lumină alternantă stârnea impresia unei nopți din sărbătorile Crăciunului sau a unei nopți a înnoirii, ca acelea din preajma primăverii, când cocorii trec în zbor spre nordul continentului și inima rostește singură: sunt îndureratul și neîndemânaticul prieten al primăverii, îi aștept sosirea și revărsarea, ghiocelul, magnolia, paharul cu spirt extras din sevă de mesteacăn. În locul portretului Mântuitorului atârna un carton conținând, în scrierea gotică, o reclamă a virilității culeasă de la un tocilar ambulant: ascuțim ace, brice, carice, lame de ras, fete de tras, bidoane, burlane, cucoane. O copie a cartonului o purta mereu în hanoracul de vânătoare ca s-o strecoare, iarna, când ieșeau la lupi, pe pereții casei înghețate din blocuri de gheață în *Ostrovul albastru*, unde veneau să facă pândă și iubitele, totdeauna alta, ale primului secretar din județul F.

Pe când erau în cadrele active jucau o dată pe săptămână, vineri sau sâmbătă, și dacă vreunul din ei se afla în misiune îl suna la telefon pe general și-i raporta cifrat: 1) Trecând prin dreptul lunii după o vulpe, pungașul mulgea cățele = Imposibil să scap, misiunea continuă, apelați la rezervă; 2) Ne aflăm în plin delir de viziuni = voi fi prezent, teribilă poftă am să vă curăț.

Începeau jocul în ceasul când lumina face ghimpi și vântul prinde să necăjească iedera ce acoperă fereastra și-l isprăveau a doua zi dimineața. Ultimele patru tururi se dovedeau dementiale, fiecare fixa miza după bunul plac, iar dreptul de relans era nelimitat. În acest ceas de extremă încordare, generalul punea o placă de patefon din care răzbătea o melodie culeasă de pe bijuterii îndoliate, trecea prin noaptea moartă de bătrânețe o trăsură, s-auzea tropotul clămpănit al calului – clonc! clonc! clonc! – dar mai mult ca sigur calul n-avea trup, la trăsură trăgea în ham sufletul unui veac stins. Pe bancheta de pluș tocit mănunchiuri de liliac alb se îmbibau cu picături de sânge sleit de viață. Cine pe cine înjunghiase, și trimitea solie de moarte, puțin le păsa. Jucătorii nu se usucă în meditații, patima lor mistuie numai argint, în gâtlejul clepsidrei care le măsoară zilele gâlgâie nisip din răni aurifiere, toți dorm cu capul în prăpastie și cu inima pe perna speranței umplută cu trifoi în patru foi, cusută cu fir din barba lui Dumnezeu și mirosind, când o adună în brațe, a muiere darnică, plătită cu banii de la caniotă ca să le strecoare în vis chinte royale. Placa, generalul o punea numai către ceasul din leșinul zorilor. Ca să irite. Ca să domine. Melodia, pe el îl revigora, pe ceilalți îi călca pe nervi. Mirosind, ca și camera, a tutun scump acrindu-se treptat, a cafea rece și searbădă, a coniac mohorât în rugina așteptării unei întâlniri de jaf, ceilalți, adică maiorul Ionescu-Șarpe, căpitanul Rădulescu-Leu și căpitanul Nafornită-Trois fontaines, îmbuibați cu oboseală, arțăgoși până-n măduva oaselor, dar nelăsând să se vadă mânia și pe boturile lor mânjite cu ipocrizie cazonă cârteau împotriva melodiei printr-o strâmbătură a feței sau fluierând ușor, atât cât să zdruncine moțăiala dogului arlechin, picături negre dispuse neuniform pe fond alb, încolăcit pe blana de leu întinsă la picioarele patului. Oricât i-ar fi dezgustat cântecul, nu stricau niciodată ceremonia jocului, fiecare trăind cu toată ființa versiunea balcanică a ruletei rusești: pui de lele, născut din mamă curvă și tată pederast, jur că te voi face să-ți vâri gâtul într-un ștreang din mațele tale împletit. Singur Parsifal Șerbănescu, cu gâtul lung și umeri povârniți, cu ochii tăiați în perlă verde, brațele subțiri, palme înguste, elegant acoperind cărțile, își permitea, câteodată, să amenințe, disprețuitor:

- În seara asta vă voi împinge sub vântul calicei. Nu-i simțiți răsuflarea-n ceafă?

- Domnule general, răspundea maiorul Ionescu-Șarpe, scund, chel, cu fața numai carne macră, credeți că vom muri de foame? Nafornită-Trois fontaines și Rădulescu-Leu vor deveni donatori de sânge, iar eu donator de spermă.

Ionescu-Șarpe era tobă de idei generale de tipul: cu brelanul de ași plătești și plângi (sau) uliul are ochi de drac (sau) ața se rupe la rosătură (sau) bani albi pentru zile negre, ehe! *sporco denaro, sporco denaro...*

Bani avuseseră dintotdeauna, fiindcă se pricepuseră să lopăteze nostim, ceea ce înseamnă cu enorm de multă prudență, teamă trandafirie, elocință veselă, prin apele norocului. Înainte de '89, generalul inunda piața cu flori, mai ales crizanteme, iar în săptămâna Crăciunului cu mii de fire de liliac alb, cultivate de o rudă prin alianță în sera vilei sale de la Otopeni. Confiscările de aur și valută se inventariau sub supravegherea lui. Cei prinși cu o sută de dolari pe piața neagră erau judecați în regim de urgență și trimiși pentru o lună la închisoare. Scăpau cu câteva perechi de palme, dacă vindeau unul sau doi borfași neaflați în evidența miliției. Vânat mărunt, obleți sau caracuți crescuți în văi mocirloase din icrele aduse, lipite de picioarele sau fulgii păsărilor venite din Delta Europei sau cel puțin din lacurile ei mai de seamă. Pentru plevușcă aruncau în vânzoleala din holul hotelurilor de mâna a treia iscoade mici, în pardesie rupte, care pescuiau nu cu năvodul, ci cu undița răsucită din ac țigănesc prin subsoluri, poduri, closete. Șmenarii de viță aleasă, crapii trufași, cu solzi aprinși ca petala de trandafir și doldora de icre roșii cât bobul de linte și curvele de lux în haine de astrahan, cu cocul sprijinit în ace de păr stropite cu diamante, cădeau rar și erau aduși prin intrări secrete direct la generalul Parsifal Șerbănescu, care-i întâmpina, de cele mai multe ori, îmbrăcat într-un costum de mătase lila, confiscat de la un cântăreț de bar încâlcit într-o afacere cu niște cânepă indiană, vesel, surâzător, silindu-se să-și țină cât mai încordat gâtul lung – Ibis, pasărea sacră – în timp ce ochii lui tăiați în perlă verde clipeau măgulitor, iar buzele groase, nelalocul lor pe un craniu fără sevă, rosteau:

- Luați loc, vă rog. Serviți un vinișor alb în pahar de cristal?

Dacă arestatul era femeie privirea lui devenea enigmatică asemeni cifrelor în stare pură, iar mâna dreaptă împingea spre marginile biroului două sticle cu crengi înflorite (trei sferturi din an, îndopa sticlele cu forziția).

- Ia te uită ce mânză frumoasă ne-a călcat pragul. Faci parte din tezaurul secret al statului și-ai nimerit în strâmtoarea Bab-el-Mandeb, la poarta lacrimilor. Nu te speria, un general nu-i făcut din cocoloașe de seu de câine. Nu bat niciodată. De altminteri, am propus ca toți subordonații mei să umble, la servici, în meși turcești sau papuci de căprioare.

Se oprea să arate două postere înfățișând, primul, o ciută culcată în frunze ruginii de fagi, fericită să suporte, culcat pe șoldul ei, capul vițelușului, al doilea, un coș cu șase cățel maronii. De o parte și de alta a acestor imagini sugerând naivitate, candoare, lene genuină, zece fire de trestie de zahăr aduse din Cuba lui Fidel Castro.

- Vezi, acestor tablouri sau visului ce se prelinge din ele, li s-ar fi potrivit o altă plantă, Sanseverina. N-o cunosc, mi s-a vorbit în treacăt despre ea și-mi place numele. Sanseverina, dăruiește-mi inima ta. Scuză-mă o clipă (își ducea pumnii la ochi și-și freca pleoapele, suferea de tulburări ale vederii, rămânea câteva zeci de secunde orb), dă-mi voie să am... oh... un gând, o călăuză prin întuneric. Sufăr de-o stângăcie a pupilelor. Toți suntem pândiți din umbră de tot soiul de căpcăuni. Moartea, extrema doamnă cu camelii agitând măciulii de mac. Dumneata, domnișoară, fă-o pentru mine, respiră-n portocali și încearcă să contractezi o tuberculoză, pentru că tuberculoza e aceea care trântește ușa-n nas istoriei sifilisului, începând de la Mediterană și până-n stepele calmâce. Mie mi-e drag s-aud cum cad merele și să cumpăr cămăși. Mi-am construit un edificiu din dragostea pentru fructe și femei. Imi plac piersicile, prunele, perlele. Fructele sunt inima luminii. Dăruiește-mi inima ta.

- Vorbiți serios, domnule general?

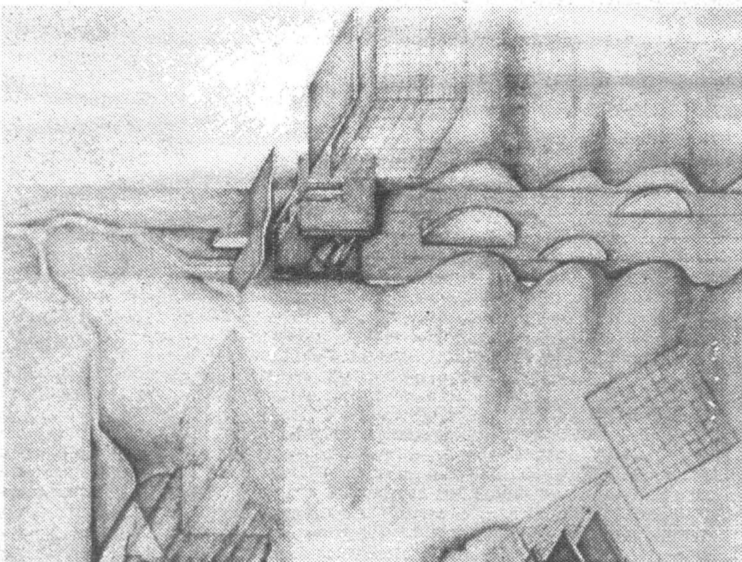
- Poftim!?

- Am crezut că-mi faceți o declarație de dragoste.

- Cât fac patru biserici una peste alta?

- Patru etaje de sfinți.

- Greșești, patru biserici una peste alta fac o catedrală. Asta mi-a spus-o împărăteasa Farah a Iranului, când a fost în vizită în România și eu eram șeful gărzii ce-o păzea. Frumoasă femeie, Persia transfigurată de ninsoare. Ți-ar plăcea să te pierzi în Orientul arab? Fanatism, obscurantism, drumul Damascului. Dar nu, tu ești posedată de strălucirea aurului ca de diavol. Și-ți plac dolarii! Cred că-ți plac și femeile. Oh, sigur că da, relațiile safice, vă închipuiți voi, vă învăluie în mister. Probabil că primul bărbat te-a luat cu hapca de la părinți și te-a depărtat de matca împerecherilor firești. Un prieten al meu (era Ionescu-Șarpe) trăiește cu o călugăriță. Păcatul dublu, susține el, distruge rutina. Neajunsul acestei legături sunt posturile. În săptămânile de post, călugărița îl ține la respect. Alt prieten (se referea la căpitanul Rădulescu-Leu, bineînțeles tot fără a-i divulga numele), ciupit de vărsat, scobit cu pumnalul parcă, ciupit chiar și pe mădular... majoritatea doamnelor apreciază mult această poveste, ... a descoperit, într-o seară, că nevasta-sa e mușcată pe fese. Urme vinete de colți. „Ce s-a întâmplat?" o-ntreabă. „M-a mușcat un câine!" „Dumnezeule, și de ce nu mi-ai spus?" „N-am vrut să-ți fac griji". A dus-o la spital și curva a trebuit să

Raimund ABRAHAM
Casa cu nouă umbre (I)

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

îndure douăzeci și șapte de injecții în burtă cu ser antirabic. La sfârșit, soțul încornorat i-a îngrămădit toate rochiile în brațe și-a azvârlit-o pe scări... Câți dolari ai asupra ta? Dacă, întâmplător, ai fie și cu doi cenți mai puțin, te trimit în beci, străduiește-te să ai cinci mii și pleci imediat acasă. Și nu mai ieși la lucru două săptămâni, pentru că și cei docili sunt vulnerabili.

- Ajutați-mă să-i număr. Am puțină greață.

- Vomează în chiuvetă. Bunica-mi spunea că atunci când vomiți se-ntoarce curul cu plocon la gură. Sau preferi un daiquiri? E o băutură miraculoasă, răcorește sângele, alină durerile. Un alt prieten al meu păstrează-n buzunar chiloții amantei pe care-i miroase în clipe de cumpănă. Eu am păstrat de la soție o șuviță de păr. A murit pe când se afla într-o excursie în Bulgaria, la Nicopole. Avea ochi bridați, de asiatică... Și două țâțe abundente, țâțe de doică spaniolă. O iubeam mult și făceam dragoste în buestru regal și era, în clipele cele mai voluptoase, de-o paloare domnească.

„E patetic și al dracului de sigur pe el"- constatau muierile în blănuri de astrahan.

Pentru majoritatea arestaților de gen masculin, Parsifal Șerbănescu îmbrăca uniforma militară; impecabil croită, îi cădea turnată pe trup și el se îmbățoșa, devenea caustic și provocator, ca la trecerea în revistă a trupelor, când orice comandant simte o plăcere diabolică să descopere fie și cea mai debilă urmă de rutină și lene. Îl apăsa pe arestat cu privirea verde și dură și rostea:

- O, te-au prins, jongler african. Ehe, bine zice ăl de zice: ai făcut o mare carieră, ai fost nimic și-acum ești zero. Zâmbești, scârnăvie? Crezi că te afli în Islanda? (Arestatul, mai să dea-n boala copiilor.) Islandezii n-au închisori, își țin deținuții în închisorile daneze. Pentru că acolo, totdeauna, e ceva putred. Tu te gândești că dacă islandezii mănâncă la micul dejun heringi cu lapte nu știu să prefacă un hoț în stârv. Îți cad cam greu la stomac vorbele astea? Să aprind doi bulgărași de tămâie și să ard câteva bețișoare aromate? Noi ne păstrăm hoții în ocne și-i hrănim cu bujeniță de iepure... Nu cunoști mâncarea asta? Păcat. Când te vei elibera de la ocnă să cauți în cartea de bucate. Si-i mai hrănim pe ștrengarii de teapa ta cu pulpă de berbec, împănată cu cățel de usturoi. Iată că-mi veni ceva în minte: de ce nu cresc, mă, rușii, oi? Bagă-mi spânz în nări și n-am să pricep de ce n-o fac.

- Păi, ei, știți, cu sabia...

- Asta-i, ștrengarule. Puturoși, le place să învârtă sabia, captura de război, ceaiul și nu zerul, votca, nu jitnița. Cu ei, mai totdeauna, lucrurile iau o întorsătură urâtă. Îl iubesc pe Dumnezeu, îi bat temenele, dar întreabă-i unde-i Hebronul, ridică din umeri, își greblează barba, nu știu. Hebronul, măi, ticălos cu coada scurtă, măi bastard cu vocea groasă, e cel mai vechi oraș din lume. Acolo s-au oprit, după izgonirea din rai, Adam și Eva. (Șmenarul se întreba dacă generalul își dă aere sau e nebun de legat.) Un subordonat al meu, care trăiește cu o putoare de călugăriță, te-ar fi călcat în picioare până la ora asta. Sfânta aia îți lasă impresia că nu face altceva decât să are câmpul cu doi catâri, iar în pauze soarbe roua de pe ierburi și se-mbată cu mireasma florilor de prun, de vișin și de măceș, dar îi pune ibovnicului coarne de cerb cu cine apucă. Și el, maiorașul, se dă plin de vigoare, se înfoaie ca un încheietor de pluton și nu-i decât izmene reci, bocanci cu ținte, planton la closet. Amar, ce-l joacă târfa pe dește! Un alt prieten, când te-ar afla, cum te-am aflat eu, că furi cu zece mâini, și dai numai cu juma de mână, ți-ar azvârli un câine-n spinare și te-ar trimite apoi să faci injecții antirabice. Și tot la două zile te-ar întinde pe masă, legat de mâini și de picioare și-ar aduce-o pe nevastă-sa, are o muiere frumoasă, chefal îi zic eu, care umblă numai în pantaloni și poartă cravate fistichii - și te-ar bate leoaica asta cu creionul la coaie, până te-ar face roșu ca somonul afumat, mult îmi place mie neamul ăsta de pește, stropit cu vin franțuzesc, de preferință un Chablis, și te-ar bate măi, frumoasa perversă, până n-ai ști dacă te bate sau te sărută pe coaie. Zi bogdaproste c-ai dat peste mine.

- Știu că sunteți om bun. V-am văzut îmbrățișându-vă cu Vivi Lambada de la restaurantul Orizont.

- Nu, ăla era un alt general, un tembel. Contra zece mii de lei, se ducea și se îmbrățișa, săptămânal, în public, cu cinci responsabili de complexe comerciale. Inspectorii financiari sau controlorii înghețau de frică, nici unul nu-ndrăznea să mai încerce un inventar la pungașii de responsabili. Treabă cu schepsis, vei zice tu. Nu! Generalul cu pricina a fost degradat, responsabilii închiși. Ii vei întâlni la minele de plumb!

- Eu nu joc la derută, domnule general.

- Ție-ți place aventura?

- Mă flatați.

- Ești agreabil. Și plin de tupeu. Spune mai departe.

- Fiecare om are-un preț, domnule general.

- Cum ai zis?!

- Am zis că toată lumea ia.

- Oprește-te. Sufăr de tulburări de vedere. Din când în când rămân câteva zeci de secunde orb.

- Vă rog să mă scuzați, n-am vrut, n-am urmărit să vă insult.

- N-ai nici o vină. Mă liniștesc imediat (se freca îndelung la ochi, deslipea încet pleoapele, alunga cu palma păianjenii de umbră). Așa. Eu o să număr cățeii ăștia maronii iar tu ce ai prin buzunare. Cunoști taina tainelor, ștrengarule? Uite, în locul acestor cățeii maronii voi atârna o cromolitografie cu fuga lui Napoleon din Rusia. Și dedesubt, într-un ghiveci cât o ghiulea un mic palmier cu călcâiul înfipt într-o nucă de cocos, care să-i șoptească împăratului:

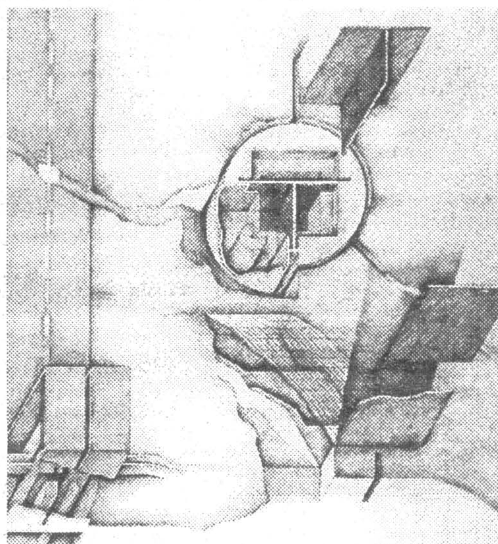
Stingeți lampa-mpărătească
Măsurați-vă măsura
Finanțați-vă făptura
C-ați belit răsura...

În taina tainelor se cuprinde cea mai de seamă învățătură: *chi tace campa*. Și se întoarce sănătos și mirosind a om deștept în spectacolul vieții, în conca d'oro. Însă, atenție mărită, două săptămâni, nu scoți nasul din ascunzătoare. Și încă un sfat: ferește-te de fotografi. Au nevoie, ticăloșii ăștia, de cartoane bolnave. Fotografiile ajută la desacralizare, în special cele făcute pe furiș. Două săptămâni, de aici înainte te vei ține de mână cu dulcele neam al liniștii și-al plictiselii. Încalci regula, te-ajunge din urmă. Soarta amară sau ceea ce nemții numesc atât de frumos: walpurgisnacht. Basta! și marș afară dihanie parșivă!

Într-o seară de la începutul lui martie 1990, era vineri, se adunaseră din nou în jurul mesei ovale și incomode. Jucaseră în exces și toată noaptea de marți spre miercuri și erau într-o stare de agitație obscură, mica gâlceavă a sângelui care-i cuprinde pe geambași în ceasul deschiderii târgului de cai, mirarea tembelă a motanului, dac-ar fi să priceapă graiul omenesc, că e numit porc de câine pentru că a fost găsit de stăpână dormind în bideu. Urmăriseră la TV buletinul de știri, bând lichior de cireșe amare, înjurând cu distincție toate formațiunile politice din cadrul C.P.U.N. și de câteva clipe generalul asculta cum sună la fereastră austrul purtând în el muguri de ploaie nenăscută, dar înscrisă în cearcănele înserării. Satele din depărtare, încă ațipite sub zăpezi, se încălceau în șuvițe de fum sugerând ospitalitate, tihnă, moliciunea odăilor încălzite, cârnați prăjindu-se în tigaie, vin roșu sforăind în pahare. Numai drumurile, întâi de un albastru subtil și purificator, apoi de un albastru vânăt se înghesuiau, sub mirosul presimțit al lupilor ieșind la pradă. Seara, în martie, drumurile câmpiei muntene devin egoiste, îmbobocește-n ele o spaimă nedeslușită, din viroagele cu mărăcinișuri încâlcite se ridică să le calce, inchizitor, vântul.

– De ce? se întrebă deodată colonelul cu glas tare.

– De ce, ce? întrebă Trois fontaines.

Raimund ABRAHAM
Casa cu nouă umbre (II)

– Oh, vorbeam singur. Primăvara începe, de fiecare dată, cu un gând de pierzanie. Anotimp satanic, plin de otravă. Și totuși, primăvara, Dumnezeu are ochii albaștri...

– Poate că-i are negri, murmură Ionescu-Șarpe.

– Albaștri, maiorașule, ce naiba! Bunicul avea un frate preot, om serios, știa ce spune: Dumnezeu are ochi albaștri. Dumnezeu nu-i țigan, ca să-i aibă negri.

– Am vorbit în glumă.

– Ești cam uricios, astăzi, băiete. Apoi închee storurile. Îmi place mult odaia asta, primește din plin lumina câmpiei, dar nu-mi place culoarea lunii din seara asta. Afurisita de culoare mov. Doctorii mi-au spus că atunci când voi intra, fie și numai pentru douăzeci de secunde, într-o beznă mov, voi fi foarte aproape de orbire. Nu-i cazul să dați apă la șoareci, trageți locurile! Stați, un bob zăbavă! Stop mașinile! De data asta, domnilor, vom juca la miza de o mie de lei, cu blaint obligatoriu.

Partenerii încremeniră. Lui Nafornița Trois fontaines îi căzură ghizdelele în apă, Rădulescu-Leu, care, dimineața, vânduse pe valută lampa Carcel cu ulei de balenă și o colecție de fiare de călcat vechi cu coș pentru cărbuni, primite cândva de la un șvab în schimbul vizei pentru Germania federală, avu o halucinație auditivă: la Moldova, la Moldova a murit lelița Dobra, iar Ionescu-Șarpe lipăia din buze fără a fi în stare să încropească un sunet. Își reveni înaintea celorlalți, pocni palmele, apoi se pocni cu ele peste fălcile pătrate, burdușite cu carne macră.

– O mie de lei miza!? Pân-acum jucam ca să ne distrăm. De ce să ne desfrânăm? De ce să ne ruinăm?

– Il serpente, vei juca așa cum îți cânt eu. Iar eu, măgar să fiu, ori mă distrug cu mâna mea, ori ajung să-mi trimit rufele la spălat la Londra, ca Marghiloman. Și n-o să mă pândească pasa neagră, fiți siguri, fiindcă astăzi am descoperit că cea mai urâtă femeie din România tuturor timpurilor, iar de trei ani, de când a rămas la New-York, și cea mai urâtă femei din SUA, își plimbă din nou hârca năclăită de mușiță prin București.

– Cine? Renée Annie!?

– Da, camelia roșie în persoană. Liberă, glorioasă și scârbos de urâtă de la tinerețe până la bătrânețe, s-a întors să-și plimbe țâfna prin extazul vântului înnoitor.

Nafornița-Trois fontaines, se scutură ca un bivol.

– Simt, declară el, cu stomacul plin de ațe verzi, că mi se întoarce sufletul pe dos.

Renée Annie, peruchieră și informatoare de bunăvoie a Miliției și Securității, fusese vreme îndelungată jucătorul de rezervă și ori de câte ori o chemaseră să suplinească un titular câștigase vârtos. Avea mâini pricepute, privire asimetrică, față imobilă și virtuți de ventrilog - îi numea *fazanii mei* în douăsprezece tonalități. Nafornița-Trois fontaines o ura înverșunat din ziua când pierduse la ea un rastel de pipe, șase piei de cobra indiană și o duzină de cravate de mătase pictate de mână, iar ea-i azvârlise disprețuitor: „nu te-mbăta cu lavandă sălcie, marea mea victorie nu e surogatul ăsta, marea mea victorie e aia că, aflându-mă în excursie la Roma, m-am culcat c-un elvețian din garda Vaticanului. „Pe care l-ai plătit din gros să nu dezbrace uniforma de carnaval". „Sigur că da, sigur că da, sufletele".

– La toți dracii, anunță sever Trois fontaines, nu voi juca nici măcar o mână la această miză.

– Nici eu! i se alinie Ionescu-Șarpe.

– Nici eu! întări frontul Rădulescu-Leu.

Parsifal Șerbănescu desfăcu baierele pungii din piele de porc în care păstra fisele, îndesă mâna, la zornăi arțăgos și se lipi cu spinarea de spătarul scaunului.

– Frapant, fulminant, atractiv moment. A tout seigneur, toute honneur! V-amintiți, domnilor, că v-am dus într-o seară demult, într-o casă clandestină unde killerii noștri, înainte de-a porni în misiune peste graniță se distrau câteva zile după pofta inimii. În seara cu pricina, să vezi și să nu crezi, își făcuseră clisme cu vin roșu, s-au deșertat urlând ca nebunii, apoi au năvălit în sala ruletei și-au jucat sute de dolari. La toți dracii, Trois fontaines, sunt convins că n-ai uitat cum o sărutai pe curva care arunca bila din sexul ei cu o forță de invidiat. De câte ori ai sărutat bila? Cuprierele se schimbau din sfert în sfert de oră și toate erau *fahișe*, ceea ce, în turcește, înseamnă curve intelectuale. Spre deosebire de voi, care sunteți *orospu*, adică târfoștine de port. Căpitan Nafornița, ai fost trimis în ziua de 19 decembrie 1989, la Paris, să plătești un milion de dolari străinilor care lucrau pentru noi. Până să ajungi la întâlnire - restaurantul Trois fontaines, 60 km. distanță de Paris - ai stat ascuns, câteva zile; trebuia, evident, să fii cu ochii în patru. Pe 22 decembrie a izbucnit, aici, revoluția și tâmpit ai fi fost să mai dai un dolar în palma cuiva. Trage din stomac o gură de venin negru și zi după mine: Mene, Tekel, Upharșin. Sau voi, homosexualii, nu obișnuiți să jurați; voi, care vă jucați trupurile frumos și de-andăratelea, vă credeți egalii zeilor?

– Domnule general, se amestecă Rădulescu-Leu, vreau să vă atrag atenția...

– Rădulescu-Leu, știu ce dorești: să fii un pic mai acătării. Nu sunt altceva în seara asta decât un fanatic al jocului. Iar în acest scaun sunt gol de sentimente; mai gol decât o scoică goală. Ticălosule, timp

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Partida de pocher

Continuare din pagina 9

de şapte ani, ai fost şeful echipei de spargeri autorizate. Însoţit de hoţi de profesie jefuiai pentru tezaurul partidului casele celor pârâţi că posedă valută şi bijuterii. Încasai 5% din valoare, iar hoţii 3%. Ştiu nişte doctori care ţi-ar face urgent de petrecanie... Ionescu-Şarpe – îl cuprinse în lumina ruptă a ochilor tăiaţi în perlă verde –, mă uit la tine şi-mi dau seama că arta de-a trăi se naşte din tăceri lungi. Priviţi-mă cu curtenie burgheză şi nu cu intensitatea bătăioasă a anchetatorului. În noaptea de Crăciun, domnilor, m-am dus la Şarpe să-l colind şi să-l semăn cu grâu. Mi-a deschis uşa, cu pistolul în mână. Maioraş, zic, ce-i cu tine? Ţi-am întrerupt partida de onanie? În noaptea asta, fiecare om umblă de mână cu Dumnezeu, pune arma-n sertar şi serveşte–mă c-un pahar de vin. Să bem pentru coborârea-n iad a Ceauşeştilor. Când i-am văzut, la televizor căzând sub gloanţe, m-am simţit din nou tânăr şi frumos, pe un drum din miazănoaptea Bărăganului - porumb verde până la genunchi, vânt amar dinspre balta Ciulniţei, vânt albastru de la Moldova. E un drum, băiete, pe care nu umblă moartea; pe marginea lui, într-un loc înconjurat de salcâmi vechi, muntenii plecaţi dintre dealurile Râmnicului, cu fructe, la Brăila, se opresc şi tăvălesc iarba cu muierile lor pietroase, ţiganii prăjesc maţe de oaie, fetele lor dansează goale la răsăritul lunii, iar o gaşperiţă bătrână lucrează cuţite pentru omor din dragoste. Loc fermecat. Acolo am văzut un cal cu aripi. Zbura? m-a întrebat maiorul. Am spus eu că zbura? Era un cal care dormea cu aripile adunate de-a lungul crupelor. Şi mi-a fost frică să-l scol. Poate eraţi beat, a rânjit Şarpele. Poate, zic, dar calul era acolo. Şi ori de câte ori o cotesc de la Râmnic spre Brăila, mă opresc pe peticul ăla de pământ ridicat de Dumnezeu pe tulpini de lumină, calul mă aşteaptă şi eu îngenunchez ca să citesc în ochii lui ce întâmplări îmi va mai dărui viaţa. Şarpele a avut un surâs costeliv. Mulţumesc, maioraşule, pentru paharul de vin mănăstiresc dar mă supără surâsul ăla rigid în care vibrează infamia. Şi m-a cuprins un fel de febră vicleană: hai să-l aduc pe Ionescu-Şarpe în starea de graţie a fetei care, negăsindu-şi iubitul acasă, îi lasă o frunză pe prag. Mai totdeauna o frunză de mesteacăn. Fetelor le place să trăiască între mesteceni, care sunt arborii îndoielii, se

mesteceni, care sunt arborii îndoielii, se
sprijină cu sufletul pe şoapta lor veşnic împrospătată de vânt. Aznoapte, Ionescule, îi zic – noaptea, ştiţi cu toţii, e un teritoriu vibrant –, pe când priveam nişte căruţe cu peşte sărat intrând în Bucureşti, am auzit un pui de lup urlând la lună. Ascultându-l, mi-a trecut prin gând că ne povestea lui Dumnezeu pe noi, oamenii. Sau le pâra pe căprioare, se amestecă Şarpele. Sau poate-i întreba pe îngeri de ce nu rugineşte aurul', maioraşule. Uite, pe 20 decembrie, ai ridicat câţiva saci cu bani din bancă pentru a plăti indemnizaţiile cuvenite de Anul Nou celor o sută de mii de informatori din Bucureşti. Zornăia în mine fibra pelinului, duritatea lui amară şi binefăcătoare. Generaţia care va răspunde la întrebarea puiului de lup de ce nu rugineşte aurul va fi nimicită-n copite de caii mongolilor din mileniul trei. Înmulţeşte, domnule maior Ionescu-Şarpe, o sută de mii cu patru mii de lei, atât cât primea de obicei un informator, împarte apoi sacii la doi şi hai să strigăm împreună trăiască revoluţia!; fiindcă noi suntem primii ei beneficiari[x]. Copii, e primăvară. Luaţi câte-un ghiocel şi înfigeţi-l la butonieră. *Noi am învins.* Ce frumos e să ai mormane de bani şi să nu mai fii nevoit să-i ascunzi, să nu-ţi mai fie frică de nimeni că eşti bogat. Vă rog din suflet, înainte de-a începe jocul, să fluierăm puţin ca mierloii...

Toţi patru îşi puseră ghiocei la butonieră şi, dându-se pe spate, fluierară prelung aşa cum îşi închipuiau ei că fluieră mierloii...

– Mulţumesc, domnilor. Şi acum - scoase la iveală un pachet de cărţi napolitane - să dăm drumu' poveştii. Fără frică de Dumnezeu, fără teamă de Isus Christos.

Primul pot, zece mii de lei, îl câştigă Rădulescu-Leu cu două perechi; şeptari cu optari.

– Al naibii, curăţă masa cu cârpe cu zdrenţe! mârâi generalul. Oh, dar căţeii dintâi turbează.

– Vă lamentaţi, domnule general?! Bogăţia ar trebui să-i înnobileze pe oameni.

Se împărţiră din nou cărţile.

– Deschid, zise Nafornită-Trois fontaines. O mie de lei.

– Pe de trei, licită generalul, filând cartea: trei nouari sprinteni se sprijineau cu coatele pe doi decari.

– Pe de nouă, sui grav Ionescu-Şarpe: filase trei dame, un popă beat şi un rişcar de valet, roşu în obraji ca un gigolo. Rădulescu-Leu azvârli cărţile; n-avea haz să rişte cu chintă spartă.

– 3 x 9 = 27, spuse generalul, sugându-şi buzele. Vezi dumneata, domnule, i se adresă lui Rădulescu-Leu, asta-i fibra pelinului, duritatea lui amară şi binefăcătoare. Asta şi nu alta.

– 3 x 27 = 71, anunţă Trois fontaines.

– Preţul unei Dacii?! se miră generalul. Se acceptă. Îmi permiteţi, însă, o clipă... trebuie să merg la toaletă. Magia jocului. Să nu vă supăraţi, emoţia primului bal... Miroase a migdale, capriciile florii de migdal... Lipsesc o clipă şi... cred în onoarea voastră de ofiţeri? Cartea de aur, lansă el trucul clasic prin care se răspândesc încâlcelile, este, nu-i aşa, careul de valeţi, după ce-ai aruncat o damă, un popă, un as. Bărăganul şi crivăţul, domnilor...

Intră pe coridorul din stânga, care ducea la toaletă.

– Stingeţi lumina, zise Ionescu-Şarpe.

– De ce? întrebă Nafornită.

– Pentru că e nevoie de o felie de întuneric... De o felie de întuneric ca o burtă de mare violetă.

Nafornită răsuci comutatorul şi tustrei intrară într-o aşteptare chircită. Întunericul îi învăluise supărat, duşmănos, triumfător. Ingeniozitatea Şarpelui asmuţise ogarii tuturora.

– Vorbiţi normal, zise maiorul, cât se poate de firesc. Da, domnilor (auzise uşa băii deschizându-se, închizându-se), cei vechi pierdeau averi uriaşe, un avocat din Tecuci, prieten cu tata, şi-a pierdut casele şi nevasta... Şi, închipuiţi-vă, a pierdut cu chintă royală la damă...

Generalul înaintă bâjbâind şi luă loc pe scaun. Puse cărţile pe masă şi întinse o mână spre mormanul de fise. Mâna-i tremura.

– Câte cărţi doriţi, domnule general?

– Servit, răspunse generalul şi-şi îndesă pumnii în ochi. Pânza de păianjen nu se rupea.

– Trois fontaines?

– Servit.

– Eu, zise, maiorul, iau două bucăţi. Şi vorbesc. Filă încet, fluieră asmatic şi ceru douăzeci de fise.

Generalul întârzie să se pronunţe.

– Plătiţi? întrebă Ionescu-Şarpe.

– N-am voie să mă gândesc? Să fac socoteli? De unde frenezia asta pe capul dumitale?!

– Iertaţi-mă, n-am vrut să vă supăr.

– Mă dezamăgeşti, maiorule, răsună glasul profund al generalului. Coborî în mugete: uu...uuu maica mea! Paianjenii...

– Ce se-ntâmplă, domnule general? întrebă, plin de solicitudine, Rădulescu-Leu.

– Viorele, violete, flori duse-n biserică de Paşti. De Paştile mă-sii de viaţă. Am obosit, domnilor, asta e. Bezna violetă. Otrava blestemelor.

Se sculă, răsturnând scaunul. Îl izbi cu piciorul şi se trase cu spatele până la bufetul cu policioarele pline de pahare de Murano. Cei trei respirau în registrul glumelor cazone. Afară, vântul dădea ocoale izmenite prin ploaie.

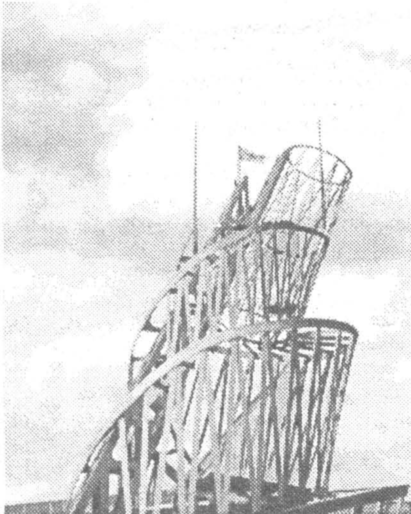
– S-o căutaţi, băieţi, pe putoarea de Renée Annie şi să băgaţi o cucură de săgeţi în fundul ei. Am crezut numai în nevastă-mea. De Paşti o găteam cu blană de jder, aprindeam lumânări, roşii, puneam orhidee în paharul cu vin tămâios... Se opri, izbucni în râs gâlgâitor, apoi luă poziţia de drepţi şi-şi descărcă pistolul în tâmplă...

Ionescu-Şarpe aprinse lumina şi rosti:

– Noapte bună, domnule general... Noapte bună cu mâţişori de salcie. Camarazi, luaţi cărţile, fişele şi să ne cărăm. Ia te uită, avea ful servit. Ne curăţa, porcul, să ştiţi.

– Noapte bună, generale. ■

x) Sumele având în vedere paritatea leu-dolar la începutul anului 1990 pot părea, astăzi, aberant de mari. Ca să risipesc îndoiala cititorului, aduc la cunoştinţă că un şef de mafie bucureşteană mi-a spus că după prăbuşirea cu helicopterul a generalului Nuţă, adjunct al ministrului de Interne, s-a găsit la o percheziţie sumară, în odaia soţiei lui, 180.000 $, 250.000 D.M., 11 kg aur în lingouri (n.a.)

TATLIN,
Monument pentru Internaţionala a III-a, reconstituire

Glose la o antologie de poezie

Antologia poeţilor din generaţia '80 alcătuită de Al. Muşina şi tipărită la Piteşti în editura Vlasie a trecut - nu e de mirare - aproape neobservată într-o vreme în care evenimentele literare sunt strivitor puse în umbră de cele politice.

Eu afirm din start că avem de-a face cu o apariţie de excepţional imteres - dominând cu severitate anul literar - şi adăugându-se prin timp altor două încercări similare devenite clasice (Pillat şi Perpessicius: „Antologia poeţilor de azi" 1925 şi 1928 şi Stancu: „Antologia poeţilor tineri" 1934.)

Nu-l cunosc pe Muşina (mi-amintesc doar ce spectacol ne-am oferit cândva Florin Mugur şi eu citind cu voce tare „Budilla Expres") dar simt nevoia să-l evoc aici cu familiaritate pentru temerara sa expediţie imaginată şi dusă până la capăt (în „teritoriile" anilor '80), pentru gustul sigur cu care a ales textele, pentru curajul de a aduna numai numele frapant-esenţiale lăsând multe altele pe din-afară (risc însuşit pentru că a rezistat tentaţiei de a-şi împovăra ediţia cu bătrânescul aparat critic de rigoare, dar pe Călin Vlasie s-ar zice că îl cunosc.

I-am publicat (în „Argeşul" vechi) versuri la vremea când era încă şcolar. L-am admirat când, după '89, a fondat într-un oraş ostentativ-acultural o revistă şi o editură, i-am citit cu ochi confratern producţiile poetice. Tipărirea Antologiei (peste 4 milioane de lei) l-a adus în pragul falimentului. Ultima-i plachetă de versuri a fost cu voioşie batjocorită într-o revistă bucureşteană. Evident, nu s-a apărat. Evident, nici unul din cei 30 de eroi ai Antologiei n-a intervenit. Puţini oameni au puterea să rostească *Noi*, puţini utilizează (altfel decât „electoral") sintagma *Generaţia noastră*.

Muşina şi Vlasie consacră, fără patetism, meritele unei uimitoare generaţii cu mare amestecare (vorbă de cronicar) în dilematica imagine a poeziei anului 2000.

N-am la-ndemână Antologia. Oricum, n-aş fi avut nesăbuinţa s-o comentez „critic". Am dus-o cu grijă în casa mea de la Câmpulung pentru a o avea pe-aproape atunci când mă voi întoarce la manuscrisele mele poetice. Sunt admiratorul celor 30, cititorul lor „profesionist" dar şi - încă în lucrare fiind - generosul lor „adversar".

Oricine scrie versuri în România de azi e bine să-i aibă sub ochi pe cei 30 (am numărat absolut ca la-ntâmplare: 13 ardeleni, 10 valahi, 5 moldoveni şi 2 bănăţeni), trebuie să accepte ca pe o evidenţă locul privilegiat pe care îl ocupă în peisajul liric al momentului şi fără a le accepta „dictatura" (deşi între ei se află noul Nichita care e un *altfel* de Nichita şi se numeşte Cărtărescu) să încerce să le decodifice programele şi să „vadă" mai devreme cu o clipă chipul (insolit şi ostentativ *altul*) al poeziei de mâine.

Generaţia '80 nu e, slavă domnului! un partid literar, nici nu se prezintă ca un „monolit", nu e ferită de abdicări şi dizidenţe dar - mai ales prin poeţii ei - *există*.

E prima generaţie ce are norocul - şi povara - de a se exprima *liber* . Cenzura n-a apucat să-i deturneze liniile de forţă. Chiar adversităţile (au fost) i-au folosit.

Ea reinventează nebunia funciară a poeziei, îi aduce într-adaos exuberanţă lingvistică, năstruşnicie, humor. Ea aboleşte interdicţii impuse sau asumate, contestă „totul" şi „dărâmă" totul.

Nu-i invidiez. Sunt gelos doar pe tinereţea lor, dar, atenţie, din prea multă zbenguială, junii uită (ştim bancul cu soldatul şi cu bastonul de mareşal purtat în raniţă) că sub fiecare strălucitor obraz imberb se „ascunde" o barbă (albă) de-un metru!

Îi vom iubi şi pe bătrânii care zac în aceşti tineri?

Eu da.

Fiindcă am existat între (sau după) multe serii şi „generaţii", aflându-mă, îndeobşte uitat, mai-marele propriei scrise. Şi propriul orgoliu...

Gheorghe TOMOZEI

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

ISTORIE LITERARĂ

Marian POPA

Adâncul sens estetic al strungului în mers

După C. P. Snow, poeții ar fi niște distrugători înnăscuți ai mașinilor; secolul 20 contribuie decisiv la infirmarea sau completarea prin opoziție a definiției. Proletkultul și-a postulat categoric estetica pe activitatea clasei sociale intim legată de mașinism, pe relațiile specifice ale industrialului politizat - așadar, omul, uneltele, contextul de adecvare a celor doi termeni, actul muncii, generalizarea cosmică a lumii proletare. Într-un moment sau altul, accentul cade, firește, pe una sau alta dintre relate sau relații: uneori interesează produsul muncii, alteori exclusiv munca sau

scenografia acesteia. Munca prezintă un scop sau are un caracter pur, chiar gratuit și grandios. După Bogdanov, principalul teoretician al Proletkultului, începutul istoriei speței umane coincide cu acela al muncii, iar acestea cu începuturile limbajului și poeziei. Poezia nouă trebuie să-și evidențieze și să-și onoreze originile și originalitatea ignorate înainte; proletariatul va fi clasa cea mai poetică, mai ales din momentul când el va prelua puterea și-și va instaura dictatura. Pe de altă parte, conform concepției leniniste nealterate în timp, industria cu cele două ramuri ale ei este componenta principală a economiei socialiste: literatura trebuie să-și facă un obiect din universul proletar și să instituie un entuziasm economic nelimitat, pe baza unei perspective necondiționat optimiste asupra relațiilor dintre om și mașină. „Munca nu ucide gândirea și sentimentele muncitorului. Nu, dimpotrivă, ea învinge totul și va crea legi noi. Mașina nu mai e instrumentul supunerii, fumul și zgomotul ei sunt cântece, o chemare puternică la viață, la soare și la luptă. Și muncitorul se identifică el însuși cu mașinile sale: noi suntem fierul, spune el" (Lebedev-Polianski, *Literatura și Revoluția rusă*, 1921). *Florile de fier* (1919) este titlul unui volum de Mihail Gherasimov, poet care crede că estetica industrialului poate fi cel puțin tot atât de importantă ca oricare alta din cele omologate anterior și tot el, într-un *Electropoem* (1922), realizează simbioza mistică om-electromotor, „ambele corpuri - cel de oțel și cel omenesc - se fixară în misterul comunicării".

Relațiile Proletkultului cu alte exaltări ale mașinismului sunt desigur ușor de stabilit, înlesnindu-se ideea că toate aceste mișcări provin dintr-un unic spirit al secolului. Ultimul punct din *Manifestul* lui F. T. Marinetti afirmă: „Noi vom cânta marile mulțimi agitate de muncă, de plăcere sau de revoltă; vom cânta mareele multicolore și polifonice ale revoluțiilor în capitalele moderne; vom cânta vibranta fervoare nocturnă a arsenalelor și șantierelor incendiate de violente luni electrice; gările lacome, devoratoare de șerpi ce fumegă; fabricile atârnate de nori prin frânghiile răsucite ale fumurilor lor; podurile, asemenea unor gimnaști gigantici, ce pășesc peste fluvii scânteietoare în soare, cu luciri de cuțite; vapoarele aventuroase ce adulmecă orizontul, locomotivele cu piept larg, ce tropăie pe șine ca niște enormi cai de oțel cu harnașament de țevi și zborul planat al aeroplanelor, a căror elice fâlfâie în vânt ca un drapel și pare că aplaudă ca o mulțime entuziastă." Grupul productivist din 1920 își propune ca primă deviză „Jos arta, trăiască tehnica!", apoi „Arta colectivă a prezentului este viața constructivă!" Înainte de a consacra câteva manifeste noilor raporturi dintre om și mașină (*Méditations sur la Machine*, 1936; *Manifeste de la justification du desordre, Problème d'un Art Nouveau*, 1939), Georges Linze scrie în 1924: „Mașina ne obsedează, ne leagă pe unul de celălalt, ne desparte, ne secătuiește filosofiile, ne trezește din mii de ani de somn și ne avântă spre viitor" (*Le Paysage inventariée*). Dilema mașinism sau cultură este rezolvată: „Este cert că o cultură irațională, legendară, sentimentală, inadecvată este în curs de dispariție." Urmează edificarea unei societăți și a unei arte noi, pentru care mașinismul va avea un rol capital: „Mașina, această prezență uimitoare, căreia îi înțelegem rău esența pentru că ne înțelegem rău pe noi înșine, nu este, într-un fel, decât traducerea noastră, proiecția noastră pe planul materiei. Chipurile noastre cele mai ascunse se află în ea și niciodată omul nu va fi mai total creat ca prin mașină... Noi avem în jurul nostru, în orașele noastre, mașini care sunt la fel de inexplicabile ca și florile." La primul Congres al scriitorilor sovietici, problema activității productive primește alte accente. Munca trebuie să ilustreze doctrina marxist-leninistă și să contribuie la confirmarea justeții ei. În cuvântarea inaugurală din 17 august 1934, A. Jdanov precizează că eroii literaturii sovietice nu pot fi decât constructorii comunismului de pe șantiere, din fabrici și din colhozuri, angajați într-o muncă avântată, creatoare, optimistă, eroică și colectivă. În aceeași zi, Maxim Gorki reiterează exigența: „Eroul principal al cărților noastre trebuie să fie munca, adică omul format prin muncă, folosind forța tehnicii moderne, și care la rându-i face munca mai ușoară, mai productivă și o înalță către artă. Trebuie să privim munca drept activitate creatoare..." (*Asupra literaturii sovietice*). Tocmai atitudinea nouă față de muncă deosebește pe scriitorul comunist, muncitor cu condeiul, de cel oglindiind „spiritul mic-burghez" care disprețuiește munca și fuge de ea. Cam în aceeași vreme, apar și în România futuriști și mecanizatori de duzină ai beletrismului: Eugen Relgis, Al.Tudor-Miu etc. nu pot fi însă factori de rezistență serioasă față de antimașinismul rezolut și profund al unor Blaga și Sadoveanu. Mașinismul în varianta sa proletcultistă devine remarcabil după război.

Există firește și diferențe importante față de futurismul industrial și de versiunile sale sovietice politizate. În manifestarea sa veche și nepolitică, entuziasmul tehnic și industrial era doar o parte din ansamblul psihologic euforizat de civilizația mașinii; pe de altă parte, totul rămânea rezonabil în cadrul exaltării procitadine, unicul spațiu de concentrare a industrialului. Un asemenea citadinism este încă un ideal pentru poeții frenetici de felul lui George Mărgărit (*Poezia citadinului*, Victoria, an 1, nr. 9, 29.10.1944), după cum experiențe diferite - de la Walt Whitman la Emile Verhaeren și expresionism sunt detectabile în *Ultimul peisaj al orașului cenușiu* de Mihnea Gheorghiu sau în *Poemul marelui oraș* de I. Vitner. Totuși, direcția noii literaturi industrial-proletare își află justețea în altă parte. Clasa muncitoare trăiește și muncește în special în orașe, dar nu interesează orașul, ci numai contextul unității industriale - uzina, fabrica, atelierul sau șantierul. Apoi, una din tezele fundamentale ale marxism-leninismului consacră alianța clasei muncitoare cu țărănimea muncitoare: ultima clasă trebuie respectată măcar teoretic, chiar dacă în textul propagandistic și literar reprezentanții clasei muncitoare descind la sate cum sfinții pe pământ, și aceasta presupune derelevarea vechilor opoziții dintre sat și oraș, consolidate de la sămănătorism încoace prin preferințe și excluderi în ambele sensuri.

Primele opțiuni mașiniste sunt reperabile scurt timp după 23 august 1944 și caracterul lor este proletcultist în sensul sovietic inițial. Un Sergiu Filerot susține apartenența la masă și la fabrică a poeziei, detaliile antrenate fiind deja specifice toposului proletcultist de programare a poetului: „Șuerul sirenei fabricei sau duduitul tractorului să nu-l sperie; fumul furnalelor să nu-l înăbușe", recomandă el (*Literatură pentru popor*, Victoria, an 1, nr. 8, 28.10.1944). Aceleași dispoziții și imagini la Ștefan Colin, în *Manifest* (idem, an 1, nr. 46, 13.12.1944):

Unul câte unul am să vă iau, poeți, să zidim
împreună:
vinele și oasele noastre să nemurească zgârie-
norul poeziei,
să duduie-n zvâcnet de curea de transmisiune
aspru
lin
ars
nou
pe șantierul poeziei moderne a Omului Nou,
să șuere-n stihuri sălbatic sirenele zilei,
să bubuie ciocanele inimilor omenirii dezlănțuite,
a milioanelor de inimi de care poezia
până astăzi n-a vrut s-audă.

Motive lirice cunoscute, reevaluate pozitiv, în noua corelație politică: sirene, motoare, fum, furnale, duduit, șuer, curele de transmisie. Obiectul industrial, mașina, trebuie să fie și noi, ca într-un *Poem pentru plug nou* (Orizont, an, 1, nr.4, 1.1.1945) al aceluiași Sergiu Filerot:

Plug nou
remorcat progresist de tractor.
Încă un erou
- chiar dacă este mașină -
lucrează pentru îndestularea fiecăruia din popor.

În 1946 apare placheta *Inimi și motoare* de Eugen Relgis, utilă celui ce ține să facă legătura între futurism și proletcultism.

Un premiu la concursul de poezie al ziarului „Timpul" este atribuit poemului *An nou - cântec nou*, produs în colaborare (colaborarea este o posibilitate de creație recomandată de la bun început de Proletkult) de Victor Popa și Octav Pancu-Iași, care articulează încă mai clar cadrul industrializării politizate:

Tovarăși,
Uzinele
și mașinile
și căminele
noi trebuie să le facem să duduie,
să fiarbă și să suduie.
Noi trebuie să le dăm vlagă vie,
roților energie, iureș curelelor,
vifor manivelelor,
munca să nu se oprească,
să crească,
să crească!
Tovarăși,
noi n-avem mâni
pentru sâni
suntem roi,
de brațe - mușuroi -
și pentru alți cinci sute cincizeci și trei de kilometri
noi.

Poemul elogiază munca de pe șantierul căii ferate Agnita-Botorca, în 1948; sunt caracteristicile om-mașină și natură-context industrial, asociații familiare liricii „cosmiste" sovietice din anii '20, care resemnifică artifexul uman pe coordonatele naturii, facilitând considerarea elementelor vieții mașinizate drept viață ca gen proxim, gen proxim confundabil cu esteticul. Programul estetic mașinist este de altfel frecvent în acest timp. Un Cezar Drăgoi îl afirmă într-un *Raport de activitate* (Studentul român, an 4, seria 3, nr.29, 22.8.1948):

Tovarăși,
voi culege din om, din fructe, din cereale și legume -
cântec pentru noua lume.
De la tovarășele unelte - cântecele svelte.

Tânărul brigadier este personalizabil în același context de contaminare a mașinismului și naturii într-un *Poem despre examene, brigăzi și Maria* (idem, nr.21, 16.6.1948) de Mihai Dumitriu:

Iar brigadierii suntem noi
Cei din uzinele fierului, pieptul cerului.
Din uzinele grâului, hrana râului.
Din uzinele versului, imboldul mersului.
Noi, brigadierii universului.

Totul devine uzină sau șantier, fabrică sau atelier - de la o sală de examen la Univers. În funcție de această viziune, se convertesc semnificațiile vechi ale lucrurilor și stărilor angajate. Boemul, bunăoară, individ tradițional tuberculos, alcoolic, imoral, scandalagiu și palavragiu este convertit în simetricul său mașinist în *Boema 1948* (Flacăra, an 1, nr.23, 6.6.1948) de Dan Deșliu:

Azi cântăm boema roților, boema furnalelor,
poezia aspră și grea a metalelor,
frumusețea vânjoasă a curelelor unse,
melodia supapelor, cu clapele-ascunse!

Se pastișează de altfel, în acest caz, niște versuri din *Ordin de zi nr.2* de Maiakovski: „Ne trebuie oameni,/ urgent./ Muncitori industriali/ și nu profeți cu părul lung".

Este curentă posibilitatea folosirii literaturii pentru elogiul uneltei, devenită emblemă sau realitate originară; producătorul liric este identificabil cu unealta; în sfârșit, unealta este poezie ea însăși. Un Costea Chioru semnează o *Laudă strungurilor noastre* (Flacăra, an 2, nr.32/84, 13.8.1949), Cristian Sârbu o *Odă ciocanului* (Viața Românească, nr.3, martie 1950), Nicolae Nasta stă *De vorbă cu strungul* (Flacăra, nr.7/111, 18.2.1950):

Hei, strungul meu, te-ascult cum cânți
Din zori de zi și până-n seară
Și înțeleg de ce acum
Ți-i cântul plin de primăvară. ■

Urmarea în numărul viitor

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

TEATRU

Cui i-e frică de Marchizul de Sade ?

30 de seri consecutiv (15 oct. - 14 nov. 1993) s-a jucat în pivniţele Spaţiului Artistic din 50 rue St Sabin (lângă Bastilia) un text şocant semnat (scris la închisoare) de straniul marchiz de Sade, *La philosophie dans le boudoir*. Şocant e textul pentru spectatorul neobişnuit cu crudităţi erotizante, şocantă e şi atmosfera de spectacol, desfăşurată între comic şi macabru, între protestul politic şi libertinajul sexual. Spectatorii sunt introduşi, pe rând, printr-o uşă deschisă intermitent de o mână fantomatică, într-un şir de celule ca de puşcărie, unde se petrec scene detaşate sinistru, sunt puşi să parcurgă reci culoare stăpânite de avortoni în formol, fiind implicaţi cu încetinitorul în derularea unui real „spaţiu artistic". Până ajung în sala finală ei se obişnuiesc cu aerul greu de ironii politice sau de gesturi lascive, sau de cântece nefireşti. Iar în ultima sală ei participă aproape direct la un ciclu de iniţiere erotică ale cărui personaje sunt o matură şi înrăită cocotă, o ingenuă extrem de maleabilă şi trei performeri ai sexului masculin. Sade este, desigur, stupefiant şi în ziua de azi, când înlocuieşte cruzimile cotidiene de sorginte politică şi socială, încălcările tradiţionale ale dreptului omului, cu baroce cruzimi ale simţurilor primare. În comparaţie şi pe un fundament ostentativ filosofic, mult mai bine rezistă şi infinit mai umane apar cele din urmă. Şi e clar, în acest fel spectacolul neobişnuit iese curând de sub starea de comportament sexual. Într-un fel, pare că Sade ar fi pus problema erotismului, inclusiv pe cele ale homosexualităţii cam în termenii de azi de la Strassbourg. Iar, trecute prin filtrul artisticului, ele devin întru totul agreabile, naturale.

Surpriza pentru spectatorul român aflat în trecere printre aceste mistere şi pântece ale Parisului este că această demonstraţie extrem de reuşită este „pusă în scenă"de câţiva români, pe lângă care alţi câţiva parizieni au fost simpli martori.

Pe Mihai Constantin-Ranin l-am apreciat ca regizor al unui important spectacol cu *Pygmalion* pe scena Teatrului de Stat din Sibiu în urmă cu vreo 6-7 ani. Dovedise atenţie şi seriozitate, gust pentru fastul şi invenţia scenică. Acum, la Paris este creatorul Companiei Anamorphoses Spectacle şi forţează spiritul francez, cel puţin în acest spectacol cu Sade, să intre în propria-i formă. Nimic mai franţuzesc decât demersul său în acest text internaţionalist. Nou este faptul că îi impune o decisă culoare orientală, la nivelul umanizării oricărui principiu filosofic. În posibilul ecran abstract cu care Sade substituie de regulă pudoarea, Rain transformă penumbrele în reale falduri de seducţie lentă.

Valentin Codoiu (Valco), fost scenograf al Operei Naţionale din Bucureşti aduce şi el, poate şi involuntar, ceva din transparenţa cristalină a costumelor din seraiuri şi divanuri în linia de modă a Parisului prerevoluţionar. Infuzia e benefică şi creează la rându-i un necesar mister. Iar modul în care utilizează „spaţiul"pus la dispoziţie este exact calculat în interesul unui anume ritm, al unei anume insinuări.

În fine o descoperim pe superba Ioana Crăciunescu întinsă pe o imaginară sofa (de lemn), devorând excitant un mare ciorchine de struguri şi iniţiindu-se în rolul rafinatei (şi sadicei, bineînţeles) Doamne de St. Ange. Un surâs derutant şi o mişcare nervos reţinută îi însoţesc jocul cu care ea însăşi va fi fost obligată să se obişnuiască.

În linia celor trei nu fac decât să se înscrie tânăra şi încântătoarea Sophie Riffont, impecabilul şi savurosul Cristophe Sigognault (semnează un personaj dificil de divers, Dolmancé, cu foarte nuanţată şi armonioasă coloratură - un artist capabil de mari roluri de subtilitate comică) şi elegantul Jean-Camille Sormain (personajul său Chevalier de Mirvel fiind ingenios tratat în profilul inedit al unui pervers naiv şi romantic). Invenţia cântată a mezzo-sopranei Sylvie Oussenko şi apariţiile episodice ale lui Anne Gavard şi Stéphane Diallo întregesc o echipă nu întru totul omogenă, dar receptivă la intenţiile de detaşare ale regiei, la convenţia unei vulgarităţi retuşate comic şi fortificată filosofic.

Pentru că nu mai călătorim demult cu spiritul capitulativ al unui Dinicu Golescu şi pentru că la destule spectacole pur pariziene am avut rezerve, nu vom conchide nici despre cel al lui Ranin că ar fi fără fisuri. Partea de amatorism (redusă, e drept) a spectacolului putea el însuşi s-o orienteze şi s-o mascheze (chestie de experienţă). Dar esenţial rămâne faptul că sunt eliminate cu curaj orice urme de timiditate sau provincialism, că decizia scenei este europeană.

Valentin TAŞCU

În spirit francez

Două franţuzoaice, ambele din Lyon, au poposit, în plină toamnă a anului trecut, la Turda, nu însă într-un voiaj turistic, ci pentru a *lucra* un spectacol cu trupa teatrului din localitate. Se înţelege, doamnele în cauză, Béatrice Audry, regizoare, şi Joélle Bruyas, actriţă, îşi justifică gestul în exclusivitate printr-o patimă nebună pentru teatru. Au fost ademenite, pur şi simplu, de o experienţă artistică inedită. Fiindcă îmi vine greu să cred că ar fi putut să le pună pe drum nişte tentaţii de ordin material. Întrucît, se ştie, de unde nu-i, nici Dumnezeu nu ia. În fine, dna Béatrice şi dna Joélle nu au venit cu mâna goală, ci au adus cu dânsele şi o spirituală comedie, modernă şi mondenă totodată, puţin absurdă, puţin suprarealistă, duios-amară, chiar melodramatică, în text şi subtext, scrisă de un autor necunoscut (nejucat) la noi, Roger Vitrac, prieten cu Breton şi Artaud, dar şi în conflict cu ei, care s-a născut în 1889 şi a murit în 1952.

În *Médor*, acesta e titlul piesei lui Vitrac, tema, aparent cel puţin, e bătută şi răsbătută, obiectul ei fiind eterna dramă a cuplului. În ajunul aniversării unui număr de ani de la căsătorie, defel mulţi, soţul şi soţia se suspectează reciproc că ar fi uitat evenimentul, schimbă replici cu subînţelesuri, se acuză de vini imaginare, uneori cu insinuări ironice, alteori cu agresivitate, ajungând în cele din urmă la un pas de infidelitate. Nu-l şi fac deoarece le pică în casă un musafir bizar: câinele Médor. Cu acest personaj necuvântător în realitate, dar cuvântător în piesă, unui subiect realist, destul de banal, i se conferă un statut metaforic, derulându-se cu libertăţile îngăduite de logica absurdului, ingenios, fantezist, cu umor, dar şi cu o anume notă de gravitate, părând a fi preocupat în egală măsură să bine dispună, dar şi să dea de gândit. În ciuda faptului că acţiunea urmează un curs liniar, poate şi naiv moralizator, că intriga în general nu excelează prin nimic ieşit din comun, *Médor* rămâne, totuşi, o piesă inteligentă, graţios poetică. Pesonajele, la rândul lor, au adevăr, o apreciabilă dinamică interioară, definindu-se prin atitudini şi reacţii particulare, distincte, dacă nu neapărat şi prin profunzime, fiind suprinse deseori în situaţii cu un caracter voit ilar, de o comicitate savuroasă.

Rodica Lăpuşte şi Radu Botar

Dna Béatrice Audry a descifrat ceea ce a gândit şi închipuit Vitrac fără complexul că se învârte în universul unei comedii „mici". Dimpotrivă, a lăsat impresia că nici nu şi-a dorit altceva. Rezultatul imediat a fost un spectacol riguros cumpănit, cu o caligrafie sigură, marcat de invenţii regizorale ce vin din text, sporindu-i umorul sau numai nuanţându-l pe cel care efectiv îl conţine. Nu încape nici o îndoială, trupa turdeană nu a mai fost constrânsă la o asemenea disciplină stilistică de pe vremea când se manifesta sub bagheta pe nedrept uitatului, astăz,i Aureliu Manea. Regizoarea franceză a supus la o permanentă cenzură actorii, nu a scăpat din atenţie nici un detaliu de gestică, le-a cerut mereu ritm şi simplitate, chiar dacă efectul unor scene importante, cum e aceea a intrării în acţiune a câinelui Médor, se ratează din lipsă de concordanţă, explicabilă prin necunoaşterea limbii române de către regizoare, între actul scenic şi replică. Păcat! Fiindcă s-a consumat multă fantezie şi mult efort fizic. Altfel, spectacolul e cuceritor şi ca formă şi ca spirit. Nu vizează efectele cu orice preţ, evită trivialul, cum şi derularea monotonă a textului, iar amuzamentul nu e un scop în sine. Fiecare scenă îşi are o perfectă acoperire în substanţă şi tensiunea psihologică a intrigii. Desigur, încă de la prima scenă, aceea cu telefonul, se poate constata că textului i s-a impus o logică spectacologică, alta deci decât cea literară, care prin dilatarea, cu fineţe, a unora dintre situaţii sau prin concentrarea altora, şi într-un caz şi în celălalt producându-se o convertire a lor în imagine, creează o suprarealitate de limbaje şi semne ce aparţin în exclusivitate demersului regizoral, dependentă structural de expresivitatea imaginii şi starea de participare a interpreţilor. Să nu fiu înţeles greşit! *Médor* nu e nici

Continuare în pagina 13

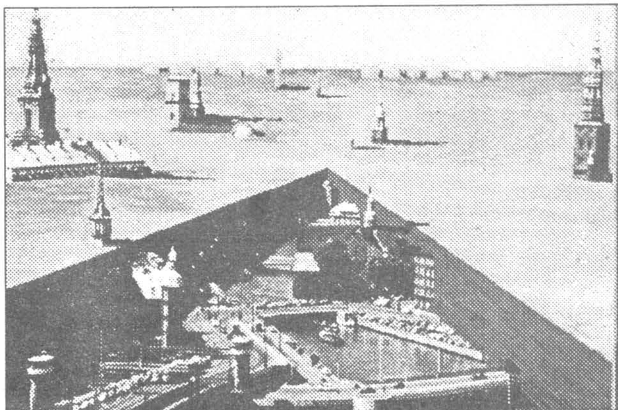
https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Trilogia antică şi nici *Ubu Rex* sau *Titus Andronicus*, ci un agreabil spectacol de cameră, desfăşurat în limitele unui inteligent exerciţiu de stil, în formula adoptată de o extremă eleganţă, de un rafinament împins, uneori, la limita formalismului. De aceea, orice abdicare a actorilor de la rigoarea regiei, cum s-a întâmplat într-o reprezentaţie la puţin timp după premieră la Cluj, riscă să compromită mecanismul, să-l facă inoperant, lipsindu-l de detaşarea şi complicitatea pretinse de la actori, ispita unui teatralism de manieră stanisavaskiană apropiindu-l de ceea ce Brook consideră că este „teatrul mortal".

Cum am spus, dna Béatrice Audry a venit la Turda împreună cu actriţa Joélle Bruyas. Dar nu pentru a nu se plictisi, nu pentru a avea cu cine schimba o vorbă curat franţuzească, ci realmente pentru a o distribui în spectacol. Paradoxal, nu? Pentru că Joélle Bruyas realizează performanţa de a rosti replicile în limba română fără să vorbească româneşte, şi le rosteşte cu farmec, cu un dulce accent străin, sugerând ipostaza unei bone (acesta e rolul pe care îl interpretează) cu statut de emigrantă. Într-un fel, m-a făcut să mă gândesc la debutul la Paris al Elvirei Popescu. Nu limba în care se exprimă e decisivă penru prestaţia de excepţie a dnei Joélle Bruyas, ci tot aşa ca şi pentru compatrioata noastră, talentul. În ceea ce-i priveşte pe interpreţii români, nu exagerez dacă afirm că şi ei au atins performanţa, în special prin modul cum au răspuns la solicitările regiei. Radu Botar, în Jacques, soţul, e un actor de vervă, natural, care lasă impresia că rolul îi vine ca o mănuşă, că nu i-a ridicat probleme, deşi nu se ştie dacă nu a fost tocmai invers. Rodica Lăpuşte, în Lucienne, soţia, e o actriţă cu un temperament exploziv, cu un joc ce se individualizează pregnant printr-o elaborare meticuloasă, dar fără să-şi piardă din frusteţe şi vitalitate, din senzualitate în ultimă instanţă, ceea ce arată că interpreta posedă atât energie lăuntrică, cât şi şanse de evoluţie. Plauzibil, fără ostentaţie, e Radu Ţicudean în Médor, un câine vorbitor. Îşi interpretează „personajul" cu inocenţă, natural, ca şi când câinii ar vorbi de când lumea.

La Turda a avut loc, graţie celor două doamne din Lyon, o întâlnire artistică de care s-a profitat din plin.

Ion COCORA

ARTE PLASTICE

Expoziţia ca diagnostic

„Eu fac tablouri, nu expoziţii", afirma cu nedisimulat orgoliu teribilist – sau poate doar din vanitate – un prieten, cândva pictor de oarecare notorietate. Există în această, să-i zicem, profesiune de credinţă, o doză de naivitate sau de imprudenţă provenită dintr-un slogan ale cărui premise sunt în egală măsură false şi catastrofale. Istoria artei – dar nu numai – este plină de celebrităţi moarte în anonimat şi mizerie, datorită credinţei oarbe în deviza „Cine mă iubeşte mă urmează". Iluzie care ne face prea adesea să uităm că, în afara miturilor fundamentale, toate celelalte, create şi devorate de o societate grăbită şi indiferentă, sunt efemere. Cu diferite rate de uzură şi dispariţie, dar efemere.

De aici am putea extrage concluzia confortabilă şi relativ concretă că o expoziţie reprezintă rezultatul unui comportament socio-cultural normal şi necesar. Fireşte, dacă artistul nu suferă de complexul confruntării, de agorafobie sau, de ce nu, dacă are conştiinţa lipsei de valoare a demersului său. Ipoteză absolut fantezistă, aparţinându-mi în exclusivitate ca o construcţie naivă, infirmată de invazia veleitarilor şi a kitsch-ului. Oricum, reluând termenii disputei potrivit căreia existenţa fizică a operei de artă se transformă în existenţă estetică doar în contact cu subiectul uman receptor, expoziţia înseamnă o confirmare şi o implantare în circuitul normal al structurilor culturale. Prin intermediul ei societatea ia cunoştinţă de evoluţiile, stagnările sau involuţiile propriilor mentalităţi, structuri culturale şi şanse spirituale, prin însumarea unor eşantioane diverse şi simptomatice. Fireşte, există şi accidente sau manifestări deliberat provocate ca false criterii, care nu reflectă corect şi nici semnificativ orizontul posibilităţilor şi nici pe cel al aşteptărilor. Mai trebuie luat în calcul şi coeficientul de histrionism ce zace în fiecare om, în artişti evident exacerbat, nevoia de a exhiba (de aceea, etimologic vorbind, termenul englezesc „exhibition" este mai aproape de realitatea noţională) defulându-se profitabil prin intermediul expoziţiei. Dar, una peste alta, în absenţa acestor manifestări publice nu ne-ar fi suficientă doar realitatea atelierelor pentru a contura imaginea corectă, completă şi relevantă a unui anumit moment. Mai ales că, nici atelierul şi nici sertarul nu s-au dovedit a fi locul privilegiat al revelaţiilor absolute, divergente în raport cu opera oferită consumului public. Cel puţin la noi şi până acum.

Ne conving de toate acestea prezenţele simultane ale unor artişti, în majoritatea lor tineri, în trei expoziţii ale căror implicaţii depăşesc rutina criticii curente, angajând substanţa fenomenului plastic actual. Traseul trece prin galeria SIMEZA unde, într-o sugestivă soluţie compozită, expun: *Cristian Bădescu, Cassia Csehi, Dana Guluţă, Rareş Pantea, Emilia Kiss* – grafică –, *Ion Darida* – pictură –, *Simona Tănăsescu* – ceramică –, şi *Vlad Cioroiu* – sticlă, apoi pe la Orizont unde, în recuperata sală „Atelier 35", ne reîntâlnim cu sculptura lui Laurenţiu Mogoşanu, pentru a încheia cu etajul galeriei CĂMINUL ARTEI, spaţiul confruntării a patru personalităţi distincte: *Ion Achiţenie, Ion Darida, Mircea V. Mureşean* şi *Nicolae Stoian*.

Senzaţia că te afli în faţa unui segment al preocupărilor actuale pentru o nouă abordare conceptuală, formativă, dar şi socio-culturală se datorează certitudinii că artiştii nu s-au grupat în jurul unui program preexistent şi monocord. Întâlnirea lor este justificată/reclamată de iminenţa schimbării de atitudine în raport cu substanţa şi finalitatea demersului artistic. Nu frondă, nici iconoclastie sau insurgenţă juvenilă, ci o foarte acută şi creatoare conştiinţă prospectivă. Desigur, există şi acel inevitabil coeficient de spirit polemic. Dar el funcţionează în sensul utilizării câmpului de recul al precedentelor stratificate, pentru a căuta o nouă situaţie a imaginii/configuraţiei, relevantă şi aptă de mesaj. Expozanţii nu renegă, nu condamnă şi nu absolutizează atitudini sau personalităţi. Pur şi simplu se caută doar pe ei înşişi, aşa cum se reflectă în ecranul caleidoscopic al actualităţii. Conştienţi de ceea ce datorează tradiţiei, provocaţi de infinitele deschideri şi de obiectiva evoluţie a tensiunilor recurente, ei se plasează la interferenţa ofertelor fertile. Fără prejudecăţi, fără a comenta sau contesta clivajul realităţii culturale paralele, ei aspiră să construiască. De aici, la un prim contact individual şi apoi global, se desprinde sentimentul întâlnirii sub arcul spiritului euristic.

Se mai degajă apoi certitudinea convergenţei de atitudine, în sensul propensiunii către urgenta redescoperire şi reabilitare a onticului, dintr-o perspectivă absolută, liberă de restricţii ideatice sau de limbaj. Este şi acesta un posibil factor unificator al demersurilor, un punct de sprijin capabil să susţină orice formulă expresivă, fără a-i influenţa destinul sau identitatea. Căci, puse în paralel, lucrările celor 12 artişti nu pot constitui nici măcar perechi stilistice, cu atât mai puţin o formaţie omogenă. Dacă acceptăm că expresionismul înseamnă o formă de implicare totală şi activă în dramele existenţiale ale individului şi ale societăţii, indiferent de coduri şi morfologii, atunci artiştii expozanţi sunt expresionişti. În grade şi specii diferite, cu nuanţări, contaminări şi sinteze subiective, cu frecvente disimulări în zona ficţiunii, a parabolei şi a fantasticului, prin utilizarea unui figurativ transgresat, a nonfigurativului şi chiar a informalului gestual. Semnificativ ni se pare climatul cromatic, evident descins din reputaţia colorismului românesc, chiar şi în formele deghizate persuasiv. În contrapunct, s-ar putea reproşa întregului segment în discuţie o anumită tentaţie a dramatizării excesive. Este, într-o oarecare măsură, o caracteristică proprie artistului român contemporan şi ea contrariază pe cei obişnuiţi cu beatitudinea bucolică, la un moment dat practicată în exces. Dar, pe lângă sensul de replică, ea trebuie înţeleasă şi ca un efect obiectiv al neliniştilor omenirii, extinse până şi confortabilul fotoliu al picturii de lux, calm şi voluptate. Nu este vorba despre un satanism ce s-ar opune manicheist blândelor noastre efuziuni apollinice, vexându-le, ci doar despre conştiinţa faptului că rutina perceptivă şi mentală poate fi dinamitată doar printr-o intervenţie în forţă. Faptul se cere interpretat ca o lucidă acţiune de punere în sincron cu nivelul cel mai semnificativ al actualităţii artistice globale, fără a renega sau minimaliza valoarea tradiţiei reciclate.

Ar fi greu de acreditat o astfel de intenţie subversivă în prezenţa lucrărilor etalate, oricât am fi de surprinşi sau contrariaţi de evoluţia limbajelor şi a semnelor. Descoperim chiar, la o atentă analiză a contextului, o voluptate a lucrului cu materia şi a tactilităţii, un cult al lucrului bine făcut şi o foarte exactă intuiţie a finalităţii artistice. Gratuitul, pentru a utiliza un termen frivol dar ambiguu, se converteşte în ludus, jocul în sine făcând parte din strategia construcţiei de ansamblu. Mai curând simt tentaţia de a delimita şi releva o gravitate responsabilă a gestului creator, proprie pariului ce însoţeşte orice demers cu miză totală. „Bătrânii" acestor formaţiuni abia depăşesc 40 de ani, cei mai tineri oscilează în jurul vârstei de 30 de ani. Şi acest detaliu, de natură exterioară, funcţionează ca un posibil argument, mai ales în disputa declanşată în jurul falselor inflamări ale „conflictului dintre generaţii", alimentat şi speculat copios. În acest moment confuz şi controversat, bântuit de lamentări, ieremiade, apostrofări şi prevestiri casandrice, toate pendulând între amintirile deşertului cultural şi premoniţia unei glaciaţiuni iminente, creatorii autentici, indiferent de vârstă, îşi continuă destinul asumat, proiectând utopia valorilor viitoare. Este cazul celor 12, exemplari sub acest raport, alături de alţi creatori contemporani cu timpul nostru.

Redescoperim cu plăcere exerciţiile grafice somptuoase, oficiate în jurul unei abstracţii materializate de *Cassia Csehi*, dar şi sofisticata complicitate desen-relief din mitografiile recuperate de *Nicolae Stoian*, virtuoz desenator. Pătrundem în lumea semnelor pe care *Laurenţiu Mogoşanu* le înalţă din umilul şi tandrul material care este lemnul, într-un joc inteligent al deşeurilor provocate şi înnobilate pentru a deveni embleme, dar descoperim şi ineditul formelor ceramice, incitante prin semnificaţiile simbolice, semnate de *Simona Tănăsescu*, sau pe cele preţios-antichizante ale sticlei pasional şlefuite de *Vlad Cioroiu*. Medităm cu folos în faţa PĂCATELOR pe care *Dana Guluţă* le disociază metaforic într-un limbaj plin de conotaţii subtile, sau admirăm solemnitatea neliniştitoare a graficii-obiect pe care *Cristian Bădescu* o gândeşte ca pe un spectacol cu cifru în existenţa concretă. Redescoperim grafica de excepţie a lui Rareş Pantea, în care derizoriul existenţei banale este ridicat la rang ubuesc, ca şi fineţea suplă, încărcată de mesaje şi semnale secunde, din desenele *Emiliei Kiss*. În *Ion Achiţenie* descoperim un serios, solid şi surprinzător autor de iconografii fructificate, care construieşte într-o cromatică gravă subtile replici în spirit bizantin, implicând sacralitatea misterului ortodox. Abstracţia lui *Mircea V. Mureşean* trăieşte prin culoare şi energie spaţială, oscilând în jurul unor module ce nu s-au depărtat de memoria unor precedente, dar nici nu i se subordonează umil. Şi mă întreb – gest absolut retoric şi gratuit – de ce *Ion Darida*, în care par să se fi întâlnit mai multe forţe în detentă, de la cea psiho-cromatică, nu ar putea fi un cap de serie al timpului artistic şi cultural care începe.

Este limpede că în acest moment, oricât am fi de fixaţi pe cele câteva certitudini omologate şi demne de interes, fără îndoială, nu trebuie să evităm incomoda ascensiune în stratul mai complex al perspectivelor în devenire, evident obsedate de accesul la valoarea şi identitatea proprie.

Virgil V. MOCANU

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

SINE IRA ET STUDIO

Dumitru MICU

Cenaclul - spaţiu securizant

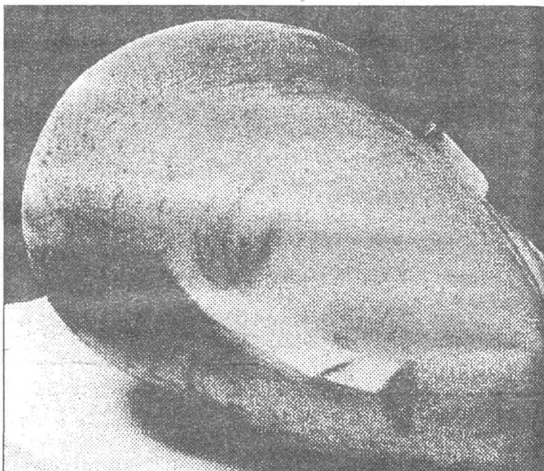
Judecând după majoritatea notaţiilor din *Agende literare* , cenaclul „Sburătorul" a fost pentru amfitrion o calamitate. Înainte de orice, prin faptul că îi lua enorm de mult timp. Nu prin şedinţele duminicale, dar prin vizitele cotidiene ale cenacliştilor. Şi oricine putea deveni cenaclist. Era suficient să sune, după-amiaza, la domiciliul criticului, având asupra sa un petec de hârtie mâzgălit, şi Lovinescu primea ipochimenul, oricine ar fi fost, ca pe un virtual scriitor. Sub un regim atât de liberal, era fatal ca în republica lovinesciană a literelor să pătrundă, odată cu scriitori autentici, şi tot soiul de veleitari şi impostori. Scriitori înşişi erau, de altminteri, foarte inegal dotaţi şi nu toţi frecventau cenaclul doar din interes literar. Mulţi îi solicitau celui doritor să se consacre exclusiv literaturii demersuri de natură tocmai a-l scoate din preocupările literare, a-l îndatora faţă de adepţi ai subordonării esteticului. În loc de a-i servi drept centură de protecţie, în loc de a-l izola de lumea neliterară, cenacalcul îl impingea pe Lovinescu, adeseori, tocmai spre sursele de agresivitate ale acelei lumi. De către mulţi dintre componenţii societăţii contemporane structural incompatibile cu orientarea spre valorile neutilitare, criticul era agresat c' iar în propria insulă.

Modalitatea de agresare cea mai frecventă era sustragerea de la munca profesională prin vizite. Câteva spicuiri: „Stamatiade îmi distruge după-amiaza de lucru". „Tânărul Robeanu crede iarăşi că poate veni la 3 – răpindu-mi două ore cu o conversaţie puerilă". „Tânărul imbecil Bilciurescu crede că poate veni de la 3, ca să mă plictisească cu micile lui relaţii familiale". „Hotărât, Barbu e inocupat: mă ţine două ceasuri jumătate". „Un tânăr funcţionar C.F.R., Nedelcu, cu poezii imbecile; după ce-i spun o vorbă de încurajare, el le declară proaste şi că nu-i place poezia deloc. Prelungeşte şederea în chip imbecil". Menţionările de acest soi ar putea fi rezumate prin una conclusivă, formulată la 5 oct. 1923: „Enormă pierdere de vreme; şi mai ales imbecilă".

De multe ori, unii dintre cei ce mergeau la Lovinescu nu-l împiedicau să lucreze doar în durata orelor pe care i le smulgeau, ci îi stricau şi programul zilelor următoare. Nu-l plictiseau doar prin flecăreală, ci şi prin diverse solicitări. Emil Dorian, de exemplu, îi cere o recomandare către Aristide Blank, pentru a-l angaja medic al casei. Studenţi, Vladimir Streinu şi Ilarie Voronca îl roagă să intervină pe lângă profesorii lor, ca să-i treacă la examene: „Vladimir Streinu, 5-6; îmi cere «cu insistenţă» să public o notă despre cartea lui Drouhet (... trece examenul cu Drouhet). Tânărul Voronca (...) îmi cere un bilet către M. Paşcanu, cu care dă un examen", „Voronca vine plângând şi-mi cere o intervenţie telefonică faţă de Paşcanu". M. Iorgulescu vrea de la E. Lovinescu atât de multe încât apariţia lui fără vreun interes precis e consemnată ca eveniment: „M. Iorgulescu (...) vine... fără să-mi ceară ceva". „M. Iorgulescu a reapărut după cinci luni - şi nu voia nimic!" Vrând-nevrând, Lovinescu devenea confidentul tuturor amărâţilor. Const. Goran, „disperat", „îl ţine trei ceasuri cu descrierea mizeriilor". Nu are slujbă şi ar vrea să i-o găsească Lovinescu. Până la urmă, va fi angajat la ... poliţie. Un avocat din Fălticeni vrea... „intervenţie pentru Grecescu de la Conturi!" Faţă de asemenea pretenţii, rugăminţile lui G. Rotică de a fi recenzat şi comentat par rezonabile („Rotică îmi aduce volumul şi îmi cere... să scriu despre el! Bietul om!" „Bietul G. Rotică venit indignat pe câteva rânduri ale lui Iorga /.../... mi-a propus să iau condeiul să-l răzbun. Nici mai mult nici mai puţin!"). Cu atât mai de înţeles apare solicitarea indirectă a lui F. Aderca de a fi ajutat să intre la *Adevărul*. Mai puţin adecvate rămân nădejdile în Lovinescu ale fostei şi viitoarei sale soţii. De câte ori e menţionată, Sanda Movilă se vaită de (sau şi de) greutăţi materiale: „Sanda Movilă vorbeşte de leafă şi slujbă". „Cu Sanda Movilă nu se poate vorbi decât de leafă". „Sanda Movilă îmi aduce volumul său *Crinii roşii* şi eternele sale doleanţe materiale şi, de data aceasta, şi amoroase". Rivala ei, cea pe care avea s-o înlocuiască în viaţa lui Aderca, încearcă să o înlăture cu sprijinul criticului (care, cu peste un deceniu înainte se implicase inoportun în conflictul conjugal dintre D. Anghel şi Natalia Negru...): „Extraordinara intervenţie a nevestei lui Aderca – pentru a interveni pe lângă Sanda Movilă".

Nevoit să îndure asemenea plictiseli, poate că Lovinescu obţinea satisfacţii compensative în şedinţele de cenaclu. Acestea nu prea rezultă însă din *Agende* . Rezultă mai degrabă contrariul. Rareori criticul se declară mulţumit de vreo şedinţă. Aprecierile lui cele mai frecvente sunt franc „negative": „Şedinţă puţin interesantă." „Şedinţă relativ mediocră." „Şedinţă penibilă." „Şedinţă plată de la început; *houleuse* şi antipatică la urmă". „Şedinţă mediocră şi cu ceva constrângere". Când nu e mărturisită explicit, nemulţumirea sa exprimă, totuşi, suficient de limpede prin simpla expunere de nume şi situaţii: „Zoe Verbiceanu termină piesa Ocrotitorii: un fel de roman dialogat, antiteatral, dezlânat, plat şi la urmă romanţios. Neatenţie şi mai alés aparteuri necuviincioase Cioculescu. Ca intermezzo, o poezie de Sanda Movilă şi o biblică a lui Moscovici". Dezamăgirea poate include sentimente de indignare: „Moşoiu citeşte un poem dramatic de o banalitate revoltătoare, în versuri eftimeşti – toţi se extaziază. Observaţiile mele par deplasate (...) Hurmuz citeşte o nuvelă destul de mediocră... Aderca o găseşte admirabilă". Critic în genere faţă de literatura citită în cenaclul său (în termeni tăioşi, deosebiţi de cei adoptaţi în operă), Lovinescu este, în şi mai mare măsură, autocritic. El reproşează mai cu seamă faptul de a nu fi de-ajuns de categoric în judecăţile negative, de a menaja sensibilităţile autorilor, creându-şi implicit complicaţii. Formulându-şi obiecţiile cu delicateţe, acestea sunt luate de către adresanţi drept laude:... „Lectura lui *Melintie* , comedie «socială» a maiorului Alivescu, a unui D. Sfetescu (...) Atmosferă de platitudine şi de linguşire în jurul meu (...) mi se aşteaptă «cuvântul» ca un oracol! Toate observaţiile mele voalate, inutile. Autorii au înţeles că piesa lor e bună! Îi vor da drumul folosindu-se, poate, de numele meu. Sunt indignat că n-am avut curajul unui cuvânt categoric - nesusceptibil de două interpretări. Ce laşitate!"

Singurul câştig obiectiv obţinut de Lovinescu prin găzduirea cenaclului „Sburătorul" pare a fi fost şansa de a-şi exercita spiritul de observaţie, detaşând trăsături de caracter pentru portretele din *Memorii* . Viitorul memorialist caracterizează şi califică, în *Agende* , lapidar, fără nici un menajament, indiferent dacă cu aparenţe ascetice sau numai vicioase, inteligent, mare admirator al dogmatismului lui Brunetière, şi totuşi critic în stilul lui... Nicu Cocea... Va fi un publicist". Un an mai târziu, Lovinescu apreciază critica tânărului emul drept „absolut impertinentă" şi prezice că „omul acesta va răzbate prin perseverenţă şi imperturbabilitate", întrucât „nici o ostilitate nu-l deranjează". Observator, criticul este în *Agende* - cum s-a putut vedea – şi judecător. Cele mai inclemente judecăţi, el le formulează la adresa cameleonismului (identificat la însuşi nepotul său, Anton Holban, care vorbeşte pe cineva de rău şi de bine în aceeaşi zi), dar mai ales Ion Călugăru. Acesta „a declarat în *Săptămâna ilustrată* că F. Aderca e „o lichea pur şi simplu" şi, totuşi, întâlnindu-l, „i-a dat mâna". Criticul nu-i poate ierta o asemenea inconsecvenţă: „Ce slăbiciune de caracter – împinsă până la laşitate. Puah!"

BRÂNCUŞI, Muza adormită

sunt în cauză nulităţi literare sau talente de întâia mărime. Oricine ar fi el, participantul la şedinţe sau vizitatorul e fixat în insectarul notelor zilnice ca simplu om: cu dezavantajul evident pentru personalităţile superioare (Rebreanu, Camil Petrescu, Ion Barbu ş.a.) de a fi reduse la imperfecţiunile lor, de a fi portretizate prin absolutizarea unor trăsături sufleteşti periferice, prin manifestări incidentale. Ion Petrovici e redus la... „o suficienţă cu adevărat insuportabilă", la „egoismul feroce" care „i se vede din lipsa oricărei politeţi; pentru nimic în lume n-ar oferi o ţigară sau un chibrit nimănui". Suficienţa şi egoismul l-ar defini caracterologic şi pe Camil Petrescu: „Camil – odios prin egoism". „M-am săturat (...) de incurabila-i suficienţă". În reprezentarea criticului calitatea literară şi cea morală a unui scriitor nu se găsesc în nici o relaţie. Indiferent de forţa talentelor, scriitorii apar ca oameni cu care e preferabil să nu ai a face. Stamatiad e un „turbulent", Voronca e „candid şi pueril"; Camil Baltazar: cleptoman, „cu desăvârşire amoral" (dar „mare poet"!), „sinistru" (acelaşi calificativ este aplicat şi lui Gh. Tătărescu) şi... „megafon"; Fundoianu: arogant; Ion Pillat: „penibil de fals"; Mihail Dragomirescu („Mihalache"): „imbecil"; I. Valerian: „prost" şi „javră"; Vladimir Streinu: „veninos" („fierbe de un venin foarte personal"); Şerban Cioculescu: „inteligent" „sanielevicist" şi... „fecioară perversă"; la prima apariţie în cenaclu, Cioculescu îi apare amfitrionului ca „un tânăr interesant,

Alegându-se de pe urma cenaclului numai cu jigniri, cu enervări, cu ponoase, cu timp pierdut, ce îl determina pe Lovinescu să-l menţină, totuşi? De ce, în loc de a se închide în casă, refuzând să mai deschidă cuiva uşa, se arată întotdeauna bucuros de oaspeţi şi când are impresia că se produc „mari defecţiuni" e cuprins de nelinişte, de teama „dizolvării"? Explicaţia nu poate fi decât spaima de singurătate. Stăpânit în permanenţă, cum o destăinuie în *Memorii* II, de „sentimentul neantului universal", Lovinescu şi-l adormea prin muncă necurmată şi prin sociabilitate. Nesuportând lumea largă, „zgomotul Cetăţii" şi în acelaşi timp neavând puterea interioară de a se izola cu desăvârşire, el şi-a improvizat o mică lume proprie: eteroclită, dar nu atât de străină spiritului său încât să-şi devină insuportabilă. Şi-a făcut din cenaclu o familie, asemenea unui Robinson care ar fi izbutit să-şi populeze insula cu exemplare umane din neamul său.

Document edificator privind viaţa literară din perioada interbelică (la fel de amorală şi ternă, în ultimă analiză, precum cea de mai târziu), *Agende* -le lovinesciene sunt în acelaşi timp o oglindă a omenescului celui mai omenesc din fiinţa autorului. Parcurgându-le, realizăm intuitiv cum scrisul şi studierea scrisului altora au devenit pentru E. Lovinescu tehnici ale salvării. Asemenea muncii de edificare a operei proprii, participarea la crearea literaturii române contemporane a constituit pentru critic un mod al accederii într-un „mântuit azur". ■

ESCORIAL

Focar splendid de glorie: Escorial;
aprinsă laudă pentr-un esenţial
tălmaci al lumii şi-apoi, românească,
solie destinată să-nfrăţească

Pe Sábato cu lumea şi pe noi
cu pacea, cuminţenia, rodirea...
Şi îndrăznesc să chem însăşi iubirea
căci fără ea suntem săraci şi goi.

Năuntrul mânăstirii umbra rece
a lui Filip îmi pare că rosteşte:
„Vezi cum puterea-ncrâncenată trece;
e fum, iluzie, nălucă rea..."

....

Afară e un cer de peruzea
şi Spania împăcată înfloreşte.

Paul Alexandru GEORGESCU

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Anca BALACI

Mitul „divinului Giulio"

În anul 62 în. de Chr., Roma (din nou Roma !) era teatrul unui scandalos episod monden, cu largi implicații în viața politică și socială a vremii.

Cu ocazia sărbătorilor închinate zeiței Bona, celebrate în anul acela în casa lui Iulius Cezar, ce îndeplinea funcția de pontifex maximus, - sărbători la care participau în exclusivitate femeile, prezența oricărui bărbat fiind considerată un grav sacrilegiu –, tânărul Publius Clodius, patrician notoriu pentru stirpea sa nobilă, dar și pentru aroganța și viața de scandal pe care o ducea, izbutește să pătrundă, travestit în harpistă, în apartamentele rezervate femeilor.

Nu era pentru nimeni un secret faptul că scopul stratagemei îl constituia o întâlnire amoroasă cu cea de a treia soție a lui Cezar, Pompea, de care Clodius era îndrăgostit.

Spre neșansa lui, tânărul este recunoscut de către una din slujnicele casei, care dă alarma.

Deruta e îngrozitoare, spaima imensă, actul – de o gravitate supremă (Clodius fiind pasibil de pedeapsa cu moartea) și scandalul devine inevitabil. El ia proporții nebănuite, durează, agită luni de zile cronica romană, implică nenumărate personaje care compar înaintea judecății și se soldează cu... achitarea lui Clodius!!! (Intre timp el se dovedise mai necesar în luptele politice de moment, care - atunci ca și acum - prevalau...)

În cursul dezbaterilor, Cezar face publică hotărârea lui de a-și repudia soția. In același timp însă, citat ca martor înaintea tribunalului, el declară că n-o consideră pe Pompea câtuși de puțin vinovată de adulter.

Declarația stârnește stupoarea magistraților, care-l întreabă ce rost mai are atunci repudierea.

La care Cezar dă celebra replică, pe care istoricii ne-au transmis-o în felul următor:"Soția lui Cezar trebuie să fie în afara oricărei bănuieli..."

Omul politic ținea așadar, mai presus de orice, la "piedestalul" pe care începuse să și-l înalțe, cu migală, cu tenacitate, cu neprecupețite sacrificii, dar și cu o intuiție genială, "statuia" : un piedestal care nu trebuie câtuși de puțin și cu nici un preț știrbit, pentru a nu afecta " mitul Cezar"...

"Andreotti e nevinovat și e nedemn ceea ce se întâmplă..." declară actualul Nunțiu Apostolic la Paris și i se alătură numeroși alți înalți prelați ai Bisericii romane; iar nonagenarul Jean Guitton, unul din cei mai mari filosofi catolici în viață și una din vocile actuale cele mai autorizate, infirmă cu indignare acuzațiile ce i se aduc. "Falșii *puri* sunt tocmai cei care-l condamnă", ține el să sublinieze, exprimându-și cu fermitate admirația și înalta prețuire pe care le nutrește față de marele om de Stat.

"Cazul Andreotti continuă să ocupe însă mari spații în toate cotidianele de larg tiraj (Il Corriere, il Messaggero, la Republica, la Stampa, il Manifesto, l'Avvenire, l'Unità, la Nazione etc...), cu tot felul de ipoteze, presupuneri, afirmații pro și contra, deși, până la urmă, acuzațiile care i se aduc întâmpină un scepticism general. Pentru De Mita ele constituie "o absurditate", pentru Forlani niște "mașinațiuni", pentru Coco simple "calomnii"; pentru Jervolino soluția cea mai înțeleaptă și justă este cea aleasă de Andreotti: aceea de a solicita "o imediată clarificare a lucrurilor".

Până și Mario Segni, adversar înveterat al lui Andreotti, mărturisește: "Ca să fiu sincer, nu cred așa ceva. Nu cred în asemenea acuzații. L-am combătut de multe ori pe Andreotti fiindcă nu eram de acord cu politica lui. Dar a fi adversar politic e cu totul altceva decât a acorda credit unor acuzații atât de infamante".

Iar președintele tribunalului are, chiar și el, aerul să se dezvinovățească, declarând că, deși mai existau persoane care ar fi putut fi vizate, "a trebuit" (???) să deschidă anchetă împotriva senatorului.

S-ar putea ca Andreotti, omul, să fie absolvit de orice învinuire: în afara dezastrului psihic și moral a cărui victimă a fost, în afara stress-ului cu totul inuman (are peste 70 de ani...) la care a fost supus.

Dar mitul? Mitul Andreotti? Mitul "divinului Giulio" cum era, până nu de mult, supranumit? Mitul omului cheie al politicii italiene, care prin însăși prezența sa a conferit siguranță unui aparat politic care numai prin stabilitate n-a excelat?! Mitul politicianului de înaltă ținută care a condus timp de aproape o jumătate de secol destinele Italiei (și nu s-ar spune că a făcut-o deloc rău!), intervenind energic toate momentele cruciale ale vieții internaționale?! Mitul mesagerului neobosit care, credincios idealurilor de pace, de democrație și de umanitate, a purtat în nenumărate rânduri tratative cu țările Orientului Apropiat și Mijlociu, sau cu Statele foste Sovietice, făcându-și auzit glasul, cu hotărâre, în domeniul dezarmării, al combaterii terorismului, al drepturilor omului, al respectării legalității și-n atâtea alte zone maligne ale vieții actuale?!

Cum se va mai reface – eventual– "piedestalul" mitului Andreotti, grav și nedrept avariat? Va da oare Andreotti în judecată, la rându-i, Justiția italiană? Si va fi de ajuns?...

Cine va mai răspunde pentru niște acuzații nefondate, răuvoitoare și neconcludente, alimentate cu frenezie de o nesățioasă și incredibilă campanie de calomnii?!

Cât de departe (sau cât de aproape !) suntem de secolul întâi – umbrit de figura temutului Seianus – , când la Roma (iarăși la Roma !) delatorii (alias "i pentiti"?) puteau chema, fără dovezi, ci doar cu acuzații, pe oricine în fața unui tribunal pe cât de obedient pe atât de neiertător?! Și când setea de câștig prevala sfidător asupra conștiinței, făcând ca averile celor condamnați – la moarte sau la exil – să fie întotdeauna și imediat confiscate, revenind în mare parte (și nu întâmplător !) tocmai sus-numiților delatori ?!

Să fie oare "i pentiti", așa cum se insinuează, plătiți și ei, substanțial și în avans?! De către cine ? Și în ce scop?...

Căci, e știut, nu există om care să nu poată fi învinuit de ceva, mai ales atunci când cârmuiește destinele unui popor. Iar politica nu este nici ea, câtuși de puțin, un domeniu al rectitudinii, ci unul al meandrelor profitabile... Profitabile pentru țara pe care o slujești.

Orice ministru este – și etimologic și virtual – un "slujitor". Un slujitor al țării sale și al intereselor acesteia. Iar meritele și eficiența îi sunt apreciate după felul cum se achită de îndatoririle pe care le are față de țara sa; și asta nu numai de la Machiavelli încoace, ci cu mult înaintea lui: de când lumea...

Ca ministru – care a fost nu ca Giulio Andreotti în nenumărate rânduri președinte de Consiliu, sau, timp de aproape zece ani ministru al Apărării, apoi îndelungă vreme ministru de Externe – ce ministru care a ocupat, fie chiar și pentru un an sau doi un portofoliu, la Apărare de pildă, n-a avut de a face cu serviciile secrete ale altor țări, cu CIA și KGB-ul sau cu Mossad-ul?

Ce ministru de Externe n-a dus tratative, când situația a cerut-o, cu Mafia sau cu terorismul ? Cu israelienii și cu palestinienii? Cu americanii și cu sovieticii?

Tratativele, în relațiile dintre state, au constituit dintotdeauna și constituie, mai ales în zilele noastre, soluția optimă. Când sunt necesare, trebuiesc duse cu oricine.

Andreotti a fost mereu și declarat partizan al rezolvării oricărui conflict pe calea tratativelor. Si s-a apelat la serviciile lui profitabil, în nenumărate rânduri și-n cazuri extreme: mai ales de către americani...

Este posibil să fie dați uitării ani întregi de strădanii, de realizări și de succese ?

Se pare că a fost și va fi întotdeauna așa: Istoria, în posteritate este cea care restabilește adevărul și restituie lumii marile ei valori. Dar nu e oare trist ca judecata Istoriei să fie mereu într-o flagrantă discordanță cu judecata societății contemporane?

Beregovoy s-a sinucis..., s-a sinucis și unul din consilierii lui Bill Clinton; s-a sinucis și un important industriaș italian; s-a mai sinucis și un mare boss de la Palermo; și asta în decurs de câteva săptămâni doar.

În timpul împăratului Tiberiu, la Roma (mereu la Roma!), "ziarele" vremii erau pline de asemenea anunțuri cutremurătoare.

Nu era vorba numai de cei constrânși, în vreun fel, să o facă; se sinucideau și oameni care, aparent, nu aveau nici un motiv: juriști cu renume, mari demnitari de Stat, bancheri, filosofi, oameni de seamă...

Ce-i determina s-o facă? *Taedium vitae* ... Dădeau un ultim banchet , fastuos, la care-și chemau rudele, prietenii și oamenii apropiați; discutau artă, filosofie, ascultau muzică, închinau cupe cu vin; își luau rămas bun de la toți și sorbeau otrava; sau își deschideau venele în aburii băilor fierbinți; alții se lăsau, zile în șir, să moară, încet, de foame...

Taedium vitae ,.. A fost un flagel la un moment dat dezgustul acela de o viață trăită în mijlocul prea multor abuzuri și a compromisurilor de orice fel. Dezgustul de a aparține unei societăți corupte, depravate, abjecte, fără nici o credință, fără nici o morală și fără nici un ideal. O societate în stare să calce-n picioare orice și pe oricine, de dragul înavuțirii... sau de dragul parvenirii... sau, pur și simplu, de dragul de-a nu mai respecta nimic, de-a nu mai iubi nimic, sau de-a nu mai crede în nimic..., în afară de monstruoasa și rapacea ei capacitate distructivă, dezlănțuită...

"A vorbit ultimul dintre romani...!" a exclamat – așa cum nu se aștepta nimeni și așa cum el însuși n-a avut cu siguranță intenția să o facă – speackerul de la Radioteleviziunea italiană, deosebit de impresionat, la încheierea discursului rostit, cu o extraordinară elevație și demnitate, de către Giulio Andreotti, în fața milioanelor de telespectatori .

Parafrazarea, se știe, se referă la exclamația lui Brutus în fața trupului neînsuflețit al lui Cezar:" A murit ultimul dintre romani...!"

Cassius, văzând zădărnicite, în ciuda asasinării lui Cezar, idealurile republicane, se sinucisese. Peste puțin, Brutus avea să se sinucidă și el.

Oricât de grave ar fi consecințele în viitor, Giulio Andreotti nu se va sinucide. Un înalt simț moral, o atitudine exemplar responsabilă și-un spirit profund religios îl determină să respingă cu fermitate soluția oricărei dezertări.

" Nu mi-am trădat niciodată principiile – mărturisește el. Și pot spune – având deplină încredere și-n dreptatea terestră – , că liniștea conștiinței mele se bazează pe certitudinea că există undeva un tribunal, deasupra oricărei contingențe și-a oricărei meschinării. E tribunalul lui Dumnezeu".

Și cel al Istoriei , s-ar putea adăuga...

Căci câte surprize n-am avea cu siguranță astăzi dacă i-am cunoaște sentințele și adevărurile scoase la iveală în viitor?! Dar pentru asta ar fi nevoie poate de acea seducătoare și atât de logică și de utopică în același timp speculație a lui Giovanni Papini, anume ca Istoria să se scrie de la sfârșit către-nceputurile ei, corectând prin clarviziunea Posterității îngustimea de spirit dovedită de contemporani. Numai că Istoria se desfășoară, implacabil, așa cum s-a desfășurat mereu, din cele mai vechi timpuri, și tot contemporanii vor fi și de acum înainte aceia care-i vor determina evoluția, prezidând desfășurarea evenimentelor ei.

Așa cum au prezidat cândva, la începuturi, și Era în care trăim noi, cei de astăzi, pecetluind drumul omenirii, timp de aproape două milenii, prin osânda, sălbatică și oarbă, a unei infamante și ireparabile răstigniri. ■

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Nouă poeţi italieni

Giuseppe CASSINELLI

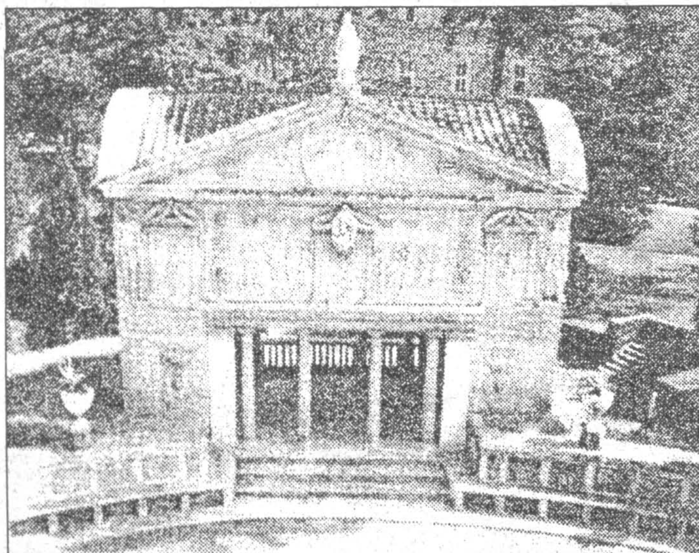
Ca verzi şopârle

Ca verzi şopârle
sub soarele de iunie dorm lădirle,
cu ţipete joase lastunii stâşie aerul.
Eu, ca un animal
întins peste frunze
să distrez adunând
peisajul acesta-ntr-un pumn.

Alesandra Capocaccia QUADRI

Semne

La fel cu-a nostră, mâna ta.
În miniatură; încă mai trebuie să crească.
Apucă, întinde, mă mângâie-ntre timp
ca un limbaj crescut din gând.

Gândul tău e deja îndărătul frunţii
şi înfloreşte-n zâmbet de pe-acum,
în sunetele prime, simple şi ascunse
în semnele degetelor mici.

Semne pe care încă nu mi le traduci.

Roberto GIANNONI

Acolo sus

Uşor respiră vânturile, valurile încreţite tulbură mintea....
E de cenuşă sau e blond
părul pe care-l ţii
şi-apoi îl laşi să-ţi scape?... De sunt plecate
ape-i ma verde şi ma cenuşie
decât privirea sa. Şi între pini
glasuri nu sint, acum pădurea-i goală...
Zăreşti lucirea apei, chiar dacă stelele-s acoperite.

Giuseppe CONTE

* * *

Gândeşte-te, nu au sădit nicicând vreun copac,
nu sa avut un copil niciodată.
Seamăn într-atâta cu marea
însingurată, sterilă.
Nici un cireş valurit, nici o salcie
umedăşi calmă, nici
vreo euforbie
rasfirată în formă de deltă, nici
vreun piersic, prun ori măr
nu am făcu- să crească, nici un ram
roz ori strălucitor în martie, nici
un pui de om..

Aşa cum valul loveşte în mal
fără a-l fecunda, fără să lase
altceva decât alge şi rădăcini roase
tot astfel - n-o spui? - eu izbesc
viaţa.

Şi totuşi am iubit
pământul, te-am iubit.

Luciano De CRESCENZO

* * *

O castană
închisă în coajă

e greu s-o culegi
te înţepi la degete

ce fragilă şi tenace
e viaţa.

Vico FAGGI

Când te odihneşti , un înger

Dacă te odihneşti un înger coboară
să-ţi atingă pleoapele. Şi te deştepţi,
atras rămâi, te gândeşti. Sufletul
se aprinde derinţe cereşti.

Iar când se odihneşte un demon furişat
se-ntinde să-i mângâi sânul.
Râde prin somn frumoasa ce se dă
plăcerii trecătoare şi ascunse.

Luigi FENGA

Glasul

În urma mea uitându-mă
cu milioane de ani înainte
printre curcubeie şi bubuituri
mai înainte de primul tunet

în spatele meu, lanţ
de energie, explozie
de elice vitale,
pământ, animal, război,

„mort, eşti mort
în vreme ce te naşti
de vei dura mai puţin
decât metalele tale, veriga,
nu te mai naşte, stai".

Lucetta FRISA

* * *

Erai furie orbitoare,
sunet înţelept şi gol
de ce ţi-am cerut să te arăţi
despărţind lumina în reflexe?
S-a ivit ruptura de pepătruns
dintre mine şi tine,
spaima glasului violat şi gol -
înjosit în cuvinte,
a privirii fragile primejduite de imagini,
crezând că poate prinde secretul violent.
Acuma, unde eşti?
Întrebarea măreşte depărtarea.
Cuştile întunericului se nemărginesc.
Umbră se adaugă la umbră.

Giorgio GAZZOLO

* * *

... corabia mea - înţelege -
furtună unanimă, grea,
cea pe care o port înlăuntru
fără să ştii:
ea însăşi în mine, eu în ea,
acuma că vrerea nebună
de-a o vedea făcută
să-mi fie de folos - s-a împlinit obligatoriu.
Corabia mea,
pentru tine, pentru tot, spre tot.
Mereu căutând
întâlnirea vânturilor,
luminilor, mărilor,
în stare să alcătuiască locul unde
oricare lucru
se va limpezi.

În româneşte de
Ştefan DAMIAN

SPORT

Performanţe stupefiante

În fuga anului strecurat pe lângă noi ca o cocotă jigărită, la vremea bilanţurilor de mătrăgună şi pelin, m-am gândit ca rumânul optimist la câteva din „performanţele" trecute şi prezente.

Într-o destrăbălare comică şi de-un prost gust desăvârşit, „sponsori" de toate culorile au început să îndese lei şi dolari în buzunarele sparte ale fotbaliştilor, boxerilor şi altor sportivi, altfel stimabili. N-am auzit să fi fost premiat vreun sciitor cu ceva „nercedesuri" sau „dolari".

O cunoscută gimnastă calcula plictisită cum ar fi fost cadorisită cu al douăzeci şi şaselea televizor (ultimul tip)!

Eu aştept de un an şi jumătate promisiunea finului Cârciog (bancherul Cristoiului) care-a promis să mă sponsorizeze cu un Samsung color. Analistul Cristoiu, plictisit de consideraţii politice, s-a apucat să scrie „analize" sportive. Dribleorul Ilie Dumitrescu (alintat Scripcarul) face „polemică" scrisă cu un ziarist profesionist risipind cuvintele ca iezii... biluţele. Crin Halaicu a ţinut morţiş să facă „cetăţean de onoare" echipa naţională cu maseori cu tot. Cornel Dinu a mărturisit că nu-l mai interesează fotbalul şi că se va dedica spectacolelor de circ. Un rus zăltat, mereu cu votca-n nas şi îndopat de nemţi cu mărci veritabile, ne face... urmaşi ai ţiganilor romani! Maradona jură pe ultimul său copil din flori că tragerile la sorţi pentru mondiale au fost... trucate. Megastarului fără sex, cei de la gazeta lui Băcanu îi scornesc un "partener" de origine română recrutat din rândul „aurolacilor".

Domnul Dinu Patriciu e în culmea „bolboroselii" parlamentare secondat de „rectorul" Emil. Mircea Dinescu recunoaşte (în sfârşit) în Caţavencu că e „ţigan" sadea şi semnează ca atare blestemându-l pe Mareşalul Antonescu. Postul autofinanţat Soti ne-a prezentat o casetă în care un grup de huligani sau descreeraţi sună în crucea nopţii la uşa domnului Everac şi-l molestează fiindcă... „le-a stricat" revelionul. Scena mi-a amintit cu groază de una similară petrecută mai demult în vila profesorului Iorga, la Sinaia. Democraţia bolboroseşte şi dă pe dinafară şi poţi muri cu legea în mână dacă nu ai martori că eşti nevinovat. În vremea performanţelor absurde, să nu ne mirăm dacă o cosmeticiană cu „y" în coadă va convinge pe protectorul debutantelor L. Ulici să transforme Casa scriitorilor într-un salon de înfrumuseţare, dans şi... bune maniere. În rest, toată lumea fericită şi cu lacrimi pe obraz.

Mircea MICU

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro